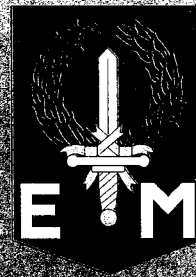

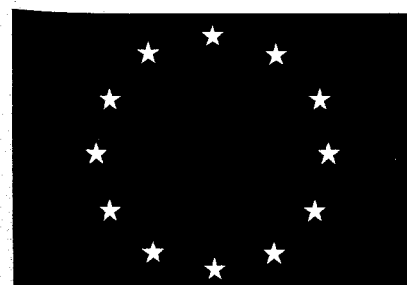
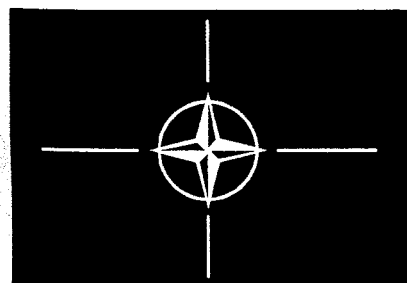
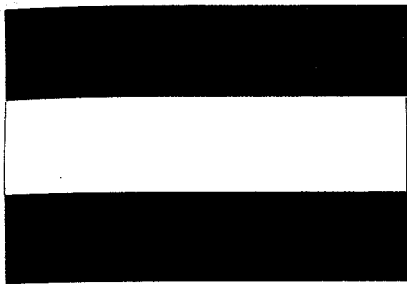
INFO-SCOOP

special

INL
00498

4
SP
10

INHOUDSOPGAVE

VAN DE REDACTIE	2
COLOFON	2
ZHIRINOVSKY	3
DEEL 3: WIJ RUSSEN HOUDEN GRAAG RECHTS.	3
DEEL 4: HET RUSSISCHE BLOED KRIJPT WAAR HET NIET GAAN KAN.....	7
DEEL 5: DE OKTOBERREVOLUTIE VAN 1993.	8
SAMENVATTING	17
COMMUNISME, PERESROJKA, DEMOCRATIE,....	19
JELTSIN EN TSJETSJENIË	19
NAVO-UITBREIDING: KOUDE OORLOG OF KOUDE VREDE?	20
YAMANTAU	21
ZHIRINOVSKI	21
SLOTONCLUSIE	21

VAN DE REDACTIE

Elnt P.W.T.S Menting

Voor u ligt, zoals al eerder aangegeven in Info-Scoop nr 9, de Info-Special met de aanvullende delen over de komende verkiezingen in Rusland.

In deel 1 en 2 heeft de Adjudant C. de Waart u al eerder kennis laten maken met de persoon Zhirinovski. Zhirinovski geldt in het artikel als voorbeeld. Hij is door de Adjudant de Waart vanaf 1991 gevolgd, maar het had net zo goed iemand anders kunnen zijn. De essentie van zijn verhaal is dat het Russische volk op dit moment rijp is voor veranderingen. En of de leider nu Zhirinovski heet of Generaal Lebed, doet niet terzake.

Tevens worden de laatste bijzonderheden m.b.t. de verkiezingen door de Tlnt J. Schouten in beschouwing genomen. Op 16 juni a.s. zullen we weten of Jeltsin alsnog zijn belofte aan het Russische volk mag waar maken: namelijk dat het in Rusland mogelijk moet zijn: "Zonder revolutie, chaos en staatsgrepen" te leven. Zoals ook aangegeven in de colofon is de Info-Scoop volledig samengesteld uit open bronnen. Indien er uwerzijds op- of aanmerkingen zijn over de inhoud van deze publikatie, wordt u verzocht contact op te nemen met één van de redactieleden van de Info-Scoop (zie colofon).

COLOFON;

INFO-SCOOP Is een maandelijks uitgave van 101 Mipel

Adres: Simon Stevinkazerne, MPC 41 A, Postbus 9012, 6710 HC Ede

Telefoon: 0318-683055

Redactie: Maj H.J. Jacobs, Elnt P.W.T.S. Menting, Sgt1 A. Wever

INFO-SCOOP wordt verzonden aan die instanties welke functioneel belang hebben bij actuele informatie

De inhoud van de **INFO-SCOOP** is volledig samengesteld uit open bronnen. Overname uit deze publikatie is toegestaan mits de bron wordt vermeld.

ZHIRINOVSKY.

Aooi C. de Waart

Op 16 juni 1996 vinden er in de Russische Federatie presidentsverkiezingen plaats. Op het NL-nieuws en CNN wordt uitgebreid aandacht besteed aan de strijd rond het RF presidentschap. Een strijd die gestreden wordt met twee opponenten, Jeltsin de Democraat en Zuganov de (ex)-Communist. Over deze beide gaat deze opsomming van feiten, verzameld in de periode 1991 t/m 1995 niet. Maar, daar waar twee H. vechten om een been loopt de derde er mee heen, is een oud Nederlands spreekwoord. Met een mogelijke derde wordt bedoeld de leider van de Liberaal Democraten en Ultra Nationalist, Zhirinovsky.

Geraadpleegde media; Kranten en tijdschriften zoals Jane's, International Spectator, TIME International, diverse TDCK publikaties en boeken zoals: "De augustuscoup 1991", "Oorlogsbazen", "de Staatsgreep in Moskou", "Dagboek uit het Kremlin", "Nationalisme in Europa en de Sovjet-Unie", "Het Duivelse pact", "Het uiterste midden", "De nieuwe Hitlertjes", "Joden in de Sovjet-Unie en hun rechten", "Perestrojka", "Glasnost", "Uit de schaduw van de Russische Beer", "Boris Jeltsin van Bolsjewiek tot Democraat" en uit de serie Rusi Whitehall paper series 1994; "The New Revolution in Russian Military Affaires", "The Security road to Europe", Turkey's foreign policy and its Implications for the West", "International security review" en "The Kremlin Agenda".

DEEL 3: WIJ RUSSEN HOUDEN GRAAG RECHTS.

Plotseling dook Vladimir Zhirinovski op. Een Fascist in een land dat zeven-tig jaar communistisch was? Naast de kandidaten Jeltsin en Ryzkov deed hij met twee eveneens rechtse kandidaten mee aan de presidentsverkiezingen van juni 1991. Dat waren

Makasjov, een generaal en Toelejev, een diplomaat. De aanvankelijk door hun eenvoud aantrekkelijke maar bangstigende slogans "verbieden, gevangen zetten, verjagen, verbannen, afremmen, stopzetten, afnemen, uitdelen", hadden een betoverend effect op het maatschappelijke bewustzijn. Van deze drie vrij moderne (dat wil zeggen harde, besluitvaardige en agressieve) en bovenal gevaarlijke lieden heeft Zhirinovski in juni 1991 miljoenen kiezers achter zich geschaard gekregen. Zijn ideeën zijn niet van vandaag of gisteren. Net als veel moslimstaten heeft ook Rusland fundamentalisten met ernstige bedenkingen tegen het duivelse westen.

Het ineensstorten van het communistische regime had voor de nomenklatura ideologie een volledig identiteitsverlies tot gevolg (Nomenklatura: op nominatie zijn aangesteld). Na te zijn overgelopen naar het kamp van de overwinnaars (Jeltsin augustus 1991) zoekt een groot deel van hen nu in NATIONALISME naar ideologische legitimatie. Dit kan Groot-Russisch imperialisme zijn, of ook, separatisme of "bevrijdings"-nationalisme in andere republieken. Gecombineerd met verschillende varianten van het sociaal-populisme is het nationalisme de meest waarschijnlijke toekomstige ideologie in het voormalig "Rijk van het Kwaad".

Een blik op de "onvervalst nationale regimes" in Moldavië en Georgië geeft een goed idee hoe de mogelijke toekomst van de post-communistische machtselite er als bondgenoot van het nationalisme uit kan zien. Ligt dit ook in het verschieft voor de nationaal-communistische Oekraïne gezien de verkiezingsuitslag van juli 1994?

"Pas op wat je eet", luidde het onlangs in Rusland. Westerse bedrijven exporteren allerlei produkten waarin stoffen zitten die in hun eigen land verboden zijn. Tweede- en derde-rangs Westerse en m.n. US produkten vinden een goede (zwarte) afzet markt in Rusland maar de ver-

keerde mensen verdienen hiermee het grote geld.

De schrijver Dostojevski zei over Jeltsin: "Van de regering valt geen maatregelen te verwachten want ook Jeltsin doet wat Amerika en het Internationaal Monetair Fonds (IMF) hem opdragen. Hij voltooit braaf de verwoesting van Rusland, waarmee Gorbatsjov, nog zo 'n westerse marionet, jaren geleden al begon".

De Sovjet-Unie was eens het Rode gevaar, groot maar voorspelbaar. Op de huidige ontwikkelingen valt geen peil te trekken.

Maar er was natuurlijk ooit een ander Rusland.

Uitgerekend westerlingen, de Vikingen, legden rond Kiev de basis voor wat eens Rusland zou worden. De Russen beleden de vanuit Byzantium afkomstige, oosterse vorm van het christendom en waren eeuwenlang in gevecht met oosterse volkeren (zoals de Mongolen) en bevochten zich uiteindelijk ook in oostelijke richting gebiedsuitbreiding, dat wil zeggen Siberië in. Een voor de westerse wereld belangrijke renaissance ging geheel aan Rusland voorbij. Tsaar Peter de Grote ging en liet weliswaar kennis halen in het westen, het traditionele volk was niet gediend van zijn hervormingen. Hij zei eens: "We hebben het Westen slechts enkele jaren nodig en daarna keren wij hen de rug toe". Niettemin was Rusland in de negentiende eeuw een grootmacht geworden. Napoleon mislukte op zijn veldtocht tegen Rusland. Met steun van de Russen werd Napoleon ook elders in Europa verslagen.

SLAVOFIELEN.

Slavofielen staat voor: De opkomst van een vorm van "Fundamentalisme" die de bemoeienis met Europa afwijzen. De beroemde schrijver Fjodor Dostojevski verkondigde eens: "Europa koestert een opmerkelijke afkeer tegen ons en heeft ons eigenlijk nooit gemogen". De oplossing voor alle wereldproblemen lag volgens hem in "een door Rusland te verbreden 'pan humanisme', een combinatie van Russische waarden en uiteraard

door Russische denkers gezuiverde Westerse ideeën". Veel Slavofielen geloofden dat er in Europa een samenwerking tegen het "Heilige Rusland" plaatsvond. De grootste boosdoeners waren volgens hen de **JODEN**. "Die zouden niets nalaten om het Russische volk in het onheil te storten, overal zaten de Joden achter". In 1917 sloegen de joden hun slag, eerst maakten ze een eind aan de vele eeuwen tsaristische heerschappij en vervolgens brachten ze de Bolsjewieken (communisten) aan de macht. De leider van de revolutie was weliswaar de Rus Lenin, maar het zou allemaal uitgedacht zijn door de joden Trotski en Sverdlov. (Over de joden en m.n. de Russische joden volgt in deel 4 meer). De Duitse aanval op de Sovjet-Unie van 1941 zorgde voor een enorme opleving van **het Russische Nationalisme**. De Tweede Wereldoorlog heet niet voor niets de "Grote Patriottische Oorlog" Het Nationalisme deed enorme opgang. Niemand had het nog over de communistische idealen, maar alleen over **RODINA** (vaderland). Zelfs de kerk, eeuwenlang een peiler van het Tsarenbewind, werd ingeschakeld om de strijd lust op te zwepen. Ook in augustus 1991 vroeg Jeltsin steun aan Aleksj II, de Patriarch van geheel Rusland - "Ik doe een beroep op U om uw gezag over alle religieuze denominaties en gelovigen aan te wenden". De Sovjet-Unie kwam ten koste van tientallen miljoenen doden, als onvervalste wereldmacht uit de oorlog maar in het binnenland begon het na de dood van Stalin te borrelen. Linkse dissidenten eisten persvrijheid en democratisering. Ze werden vrijwel zonder uitzondering langdurig in strafkampen opgeborgen. Een opmerkelijk verschil met de Rechtse dissidenten, die moesten het wel erg bont maken om achter de tralies te verdwijnen. Deze zg. Volksschrijvers vonden op hoge posten mensen die het eigenlijk wel eens waren met de conservatieve opvattingen.

Na de coup van augustus 1991 (zie deel 2) 'stortte' alles in elkaar. Sindsdien is het dagelijkse leven in Rusland een chaos. Aan de ene kant kan men alles kopen (met dollars), lezen,

horen en zien wat je maar wilt, anderzijds schieten de prijzen omhoog, zijn de lonen en pensioenen nauwelijks voldoende om van te leven, halen misdadigers ongehinderd de buit binnen en woedt er oorlog in menig buitengewest. Menig Rus vraagt zich af of de vrijheid niet erg duur betaald wordt.² **En welke leiders moeten de puinhoop te lijf gaan?** Het communisme bleek een lege huls te zijn, in Boris Jeltsin en andere hervormers heeft niemand nog vertrouwen. De **monarchisten** dan maar, die een terugkeer willen naar de tsarentijd? Een mooie maar onpraktische droom. Rechts?, de "Zwarte Kolonel" Victor Alksnis speelde enige tijd de rol van rechts kopstuk. Zijn Sojoez-partij beloofde recht en orde en zei zich te bekommeren om het lot van de 25 miljoen Russen die in voormalige Sovjet-republieken zoals Kazachstan en Lithouwen wonen. Maar in juni 1991 werd de enigszins saaie Alksnis overvleugeld door Zhirinovski, een praatjesmaker, een nar, die bij de presidentsverkiezing in dat jaar wel goed was voor 6 miljoen stemmen! Om maar te zwijgen over het resultaat in december 1993 (er wordt al gespeculeerd over zijn kansen in 1996). Nog steeds is onduidelijk hoe het Zhirinovski lukte om een partij met een veel te klein aantal leden geregistreerd te krijgen, maar vooral: **Wie zijn dure verkiezingscampagne heeft betaald?** Is Zhirinovski een stroman van de voormalige communisten en of KGB, of werkt hij juist voor een westerse geheime dienst, zoals enkele Russen beweren. Zelf zegt hij in zijn jeugd niet te zijn begrepen en door iedereen in de steek te zijn gelaten.

Zijn boodschap: "*Ik begrijp het volk, ik weet wat het doormaakt*".

Is Zhirinovski de nieuwe Hitler van Rusland? Er zijn veel grotere fascistten dan de LDP leider! Dmitri Vasiljev van de hevig Anti-semitische Pamjat-beweging of Aleksandr Barkosjov van de Russische Beweging voor Nationale Eenheid. Bovendien is er onder de huidige leiders van Rusland een "**Zhirinovski-**

effect/factor" ontstaan, zij willen hem op deze wijze de wind uit de zeilen nemen. Mogelijk uit angst voor het resultaat bij de, al dan niet vervroegde, -Jeltsin heeft al (weer) problemen met de Staatsdoema-, presidentsverkiezingen van 1996. Zo sluit Jeltsin op 30 april 1994 een overeenkomst met Lithouwen over de status van de Russen aldaar. De Minister van Buitenlandse zaken Kozyrev, n.b. de belangrijkste "westerling", verklaarde onlangs dat Moskou absoluut geen troepen zal terugtrekken uit regio's die al "**eeuwen in de Russische invloedssfeer liggen**", het zg. nabije buitenland.

WAT IS NATIONALISME?

De meest bekende nationalistten in West-Europa zijn de bewoners van het Gallisch dorpje aan de zee, omringd door Romeinse legerplaatsen. In de stripfiguren Asterix en Obelix en de andere dorpsbewoners zijn door de schrijver en tekenaar duidelijke trekken van de moderne nationalistische gevoelens geprojecteerd.

Enkele vormen van het nationalisme.

Het Politiek nationalisme:

beweegt zich tussen de twee polen die beide te vatten zijn onder het woord: **Natie**: in de politieke zin in de betekenis van de 'staat', in culturele zin in de betekenis van het 'volk'. Het politieke nationalisme heeft in belangrijke mate bijgedragen aan de ontwikkeling van de partijsystemen en de toegenomen politieke polarisatie in de post-communistische samenlevingen, drie facetten kunnen worden onderscheiden: de betekenis van het extreme, de integratie van nationalistische partijen en de invloed van 'etnische' politieke partijen.

-In het ene uiterste, bij het **staatsnationalisme**, is de staat een feitelijk gegeven. Ofwel proberen staatslieden door verheerlijking van het eigen verleden een politiek te legitimeren, een eenheid te creëren en aanhang te mobiliseren, wat veelal een gevolg is van een (vermeende) dreiging van buitenaf.

-Het andere uiterste is het **emancipe-**

rend nationalisme. Hierin ligt de nadruk op een volk, dat meent recht te hebben op een eigen staat om zich in alle vrijheid te ontplooiën. Het ontstaat als een groep mensen zich achtergesteld voelt en appelleert aan een reeds bestaand **cultureel nationalisme** door culturele verschillen aan te voeren als oorzaak van die achterstelling. Die culturele verschillen kunnen veelsoortig zijn en variëren van taal tot godsdienst of huidskleur en (verlaten) grondgebied. Het emanciperend nationalisme zal zich sneller voordoen naarmate de oppositie geografisch verder verwijderd is van het machtscentrum.

Het Integraal nationalisme:

dit bevindt zich tussen het staatsnationalisme en het emanciperend nationalisme. Voor de intergraalnationalisten lijken de culturele en politieke eenheid van de natie-staat gevaar te lopen, meestal door 'cultureel-vreemde elementen', zoals zij joden, buitenlanders of communisten noemen.

Het Communistisch staatsnationalisme:

de communistische regimes in Centraal- en Oost Europa gebruikten nationalistische sentimenten ter legitiematie van hun macht. Politieke overtuigingen van opportunistische aard gaven vorm en inhoud aan het staatsnationalisme. Het communisme in Centraal- en Oost-Europa kon niet bogen op een bijzonder rijk verleden (1917 tot 1992). Staatsnationalisme vereiste derhalve een herschrijving, een manipulatie van de geschiedenis.

Het Post-communistisch nationalisme:

is zowel een reactie op een aantal actuele omstandigheden van de democratische revolutie (onverwachte en ingrijpende veranderingen), als de erfenis van een bijzondere geschiedenis. Geschiedenis is politiek in Centraal- en Oost Europa, dat is ze altijd geweest. De post-communistische nationalisten laten zich inspireren door een groot aantal volkshelden en heldendaden. Op een paar

uitzonderingen na gaat van het post-communistische nationalisme geen bemoediging uit voor democratie en tolerantie.

Het herstel van de Russische Monarchie:

Tot voor kort was dit een gedachte-kronkel in de hoofden van ultra-orthodoxe Nationalisten, waar ze dan openlijk voor werden uitgelachen. Intussen is er reden om te vermoeden dat het idee meer vorm heeft aangenomen. De eersten die zich bezorgd toonden waren de ultra-nationalisten en de oud-communisten, die zagen één van hun themapunten in rook op gaan. Als de Monarchie weer ingesteld zal worden moet deze de steun/zegen hebben van de Russische Orthodoxe kerk. Opmerkelijk is het daarom dat op 2 maart 1994 de Russische Orthodoxe kerk en het Russische leger een gezamenlijke verklaring hebben uitgegeven. In deze verklaring wordt de samenwerking tussen de Russische-Orthodoxe kerk en het leger bevestigd en ondertekend door minister van Defensie Pavel Gratsjov en Patriarch Alexij II. Bij de feestelijke ondertekening waren dan ook zeer veel hoog geplaatste militairen en kerkvoogden aanwezig. De verklaring spreekt van het herstel van een **DUIZEND JARIGE TRADITIE** omtrent het verbond tussen de kerk en het Russische leger. Een ander opvallende gebeurtenis heeft in maart 1993 plaats gevonden, Jeltsin heeft het oprichten van Kozakken eenheden toegestaan. Deze eenheden werden ingedeeld bij de ministeries van defensie, - voor binnenlandse aangelegenheden, en als grenstroepen bij het ministerie voor veiligheidsaangelegenheden. Tijdens de machtsstrijd in oktober 1993 kozen de kozakken de zijde van Jeltsin, "de kozakken erkennen de grenzen van het GOS niet" en wensen niet samen te werken met nationalisten en communisten.

WAT DE RUSSISCHE GESCHIEDENIS ONS KAN LEREN.

Van Lenin tot Brezjnef.

Na de revolutie van 1917 viel het gigantische rijk dat de Russische tsaren in de loop van de vele eeuwen bijeen hadden gebracht uiteen. In de meest benarde dagen van de burgeroorlog die erop volgde, had het nieuwe bolsjewistische bewind nog slechts de controle over een fractie van Europees Rusland. Maar de bolsjewieken wonnen de burgeroorlog en in het begin van de jaren twintig was het voormalige Russische rijk grotendeels onder hun heerschappij herenigd. Met het niet aanvalsverdrag met Hitler-Duitsland van 23 augustus 1939 werden zo de westelijke delen van de Oekraïne en Wit-Rusland, de Baltische landen Estland, Letland en Lithouwen, en Bessarabië, het huidige Moldavië teruggewonnen. De bolsjewieken die onder leiding van Lenin de macht hadden gegrepen vonden de klasse banden belangrijker dan nationale banden. In 1922 vormden zij een federatie op basis van het nationale territoriale principe, de Sovjet-Unie. De nationale minderheden kregen daarin een ruime mate van culturele autonomie. De voorm. Sovjet-Unie bestond uit een federatie van 15 nationale republieken: de Russische Republiek, de Oekraïne, Wit-Rusland, Estland, Letland, Lithouwen, Moldavië, Georgië, Armenië, Azerbeidzjan, Kazachstan, Oezbekistan, Toerkmenistan, Tadzjikistan en Kirgizië. **Volgens de toen geldende grondwet waren de unierepublieken soevereine staten met het recht van afscheiding.** De praktijk ligt echter anders. Sommige volken zoals de Tataren, de Joden en de Duitsers kregen geen eigen unierepubliek. Stalin die aan het eind van de jaren twintig de alleenheerschappij veroverde, nam veel elementen van het Russische nationalisme over en herstelde het Russische staatsnationalisme uit de tsaren tijd in ere. De Communistische Partij (CP) werd sterk gerusificeerd en de Russen hebben sindsdien een onevenredig groot aandeel in de politieke elite van de Sovjet-Unie behouden. De machtsexpansie van het voorrevolutionaire Russische rijk kreeg weer een positieve beoor-

deling. Stalin wilde de niet russische volkeren onder dwang aaneensmeden tot één volk. Hij deporteerde hele en halve volken die hem in de weg zaten; Koreanen, Krimtartaren, Wolgaduitsers, diverse Kaukasische volken, Balten, Polen en anderen. In de vele niet russische gebieden vestigde hij veel Russen, een politiek die door zijn opvolger werd voortgezet. Tijdens de Grote Vaderlandse Oorlog (WO II), gaf hij de vervolgde Russisch-Orthodoxe kerk iets van haar positie terug. Stalins opvolger Chroetstjov maakte in 1953 een eind aan de massaterreur en begon een politiek van destalinisatie. De tijdens de WO II gedeporteerde volken werden gerehabiliteerd, maar de Krimtartaren en de Wolgaduitsers mochten niet naar hun oorspronkelijke woongebieden terug. De anti-religieuze campagne tegen de russisch-orthodoxe kerk werd geïntensiveerd en nationalisme werd tot "burgerlijk" overblijfsel uit het verleden verklaard.

Het Breznjevtijdperk

Door de destalinisatie en het verdwijnen van de terreur verloren de communistische dogma's aan overtuigingskracht. In het ideologische vacuüm dat ontstond, vormden nationalisme en religie een voor de hand liggend alternatief. Het kwam zelfs tot enkele nationalistische uitbarstingen. Zo gingen in 1965, een jaar na de val van Chroetstjov, honderd- tot honderdvijftigduizend Armeniërs in hun hoofdstad Jerivan de straat op om de genocide op de Armeniërs door de Turken vijftig jaar eerder te herdenken. Slechts de kerkelijke leider van Armenië kon de gemoederen tot bedaren brengen. Dertien jaar later, in 1978, protesteerden duizenden Georgiërs in de hoofdstad Tbilisi tegen een poging om in hun republiek het Russisch als officiële taal gelijk te stellen met het Georgisch. Ondanks militair ingrijpen had het protest effect en de voorgenomen grondwetswijziging werd haastig ingetrokken. Chroetstjov draaide het proces van destalinisatie terug. Het antisemitisme werd weinig in de weg gelegd.

De ontwikkelingen onder Gorbatsjov

Toen Michael Gorbatsjov in 1985 als partijleider aan de macht kwam, zag de toestand er betrekkelijk rustig uit. Hij meende dat het communisme een nieuwe, homogene samenleving had gecreëerd van mensen voor wie nationaliteit een steeds geringere rol speelde. De Sovjetautoriteiten hadden de cohesie van de Sovjet-Unie geheel overschat, want ze waren in het geheel niet op de gebeurtenissen van de volgende jaren voorbereid. In juni 1990 verklaard Gorbatsjov: "*Bij wijze van zelfkritiek moet worden toegegeven dat wij de krachten van nationalisme en separatisme die diep in ons systeem waren verborgen en een maatschappelijk explosief mengsel creëerden, hebben onderschat*". Gorbatsjov wilde met zijn politiek van *perestrojka* de vast gelopen economie weer op gang brengen. Hij drong de rol van de CP terug en liet meer vrijheid van mening toe.

Eén van de opzienbarende ontwikkelingen was een plotselinge opleving van het nationalisme en een verscherping van de nationale belangen.

-De situatie liep voor het eerst uit de hand in de Kaukasus. De christelijke Armeniërs en de islamitische Azeri uit Azerbeidzjan zijn daar buurvölkeren. De Armeniërs herinneren zich maar al te goed de genocide door de Turken in het begin van de eeuw. Velen vluchtten toen uit hun oorspronkelijke woongebied in Oost-Turkije naar wat later de Sovjetrepubliek Armenië werd. Tussen 1918 en 1920 was dat een onafhankelijke staat, waarvan de provincie Nagorno-Karabach deel uitmaakte. Later werd Armenië bij de Sovjet-Unie ingelijfd en werd Karabach, hoewel in ruime meerderheid bewoont door Armeniërs, ingedeeld bij de unierepubliek Azerbeidzjan. De spanningen liepen in de periode februari 1988, pogroms (plotseling algemene aanval op Joden en Joodse eigendommen) bij Soemgait, tot heden op. In april-mei 1991 vielen er rond de vijftig doden toen het voorm. Sovjetleger in samenwerking met Azerbeidzjaanse

politietroepen enkele Armeense grensdorpen aanviel. Volgens de centrale autoriteiten in Moskou en die in Azerbeidzjan voerden ze een decreet van Gorbatsjov uit over het "**ontbinden van illegale milities**" (Jeltsin stelt een nagenoeg gelijk decreet op bij de actie in Tsjetsjenië in december 1994).

-Tot pogroms kwam het in de zomer van 1989 ook in het dal van Ferganan in de Centraal-aziatische republiek Oezbekistan. Hier waren de Mescheten het slachtoffer, een van huis uit islamitisch volk dat onder Stalin uit Georgië is gedeporteerd. Meer dan honderd mensen werden vermoord en 63.000 Mescheten vluchten uit Oezbekistan. Georgië voelt er niets voor ze op te nemen. In dezelfde zomer vielen er vijf doden bij nationalistische onlusten in en rond Novy Oezen in Kazachstan, toen werkeloze Kazachen zich keerden tegen Kaukasische immigranten die in hun ogen hun baantjes inpikten; 3500 mensen sloegen op de vlucht.

-In februari 1990 braken er in Tadzjikistan anti-Russische rellen uit die veertig doden eisten. In de loop van dat jaar zijn er naar schatting 80.000 mensen uit Tadzjikistan weggetrokken, voor de helft Russen.

-In de zomer van 1990 raakten rond de stad Osj in Kirgizië, Kirgizen en Oezbeken slaags. Het conflict heeft volgens officiële berichten 320 mensenlevens geëist, maar er worden ook veel hogere aantallen genoemd.

-Begin 1990 braken er anti-Russische onlusten uit in de aan Mongolië grenzende autonome republiek Toeva, waarna de Russen het gebied met duizenden begonnen te verlaten.

-Ook in Georgië waren er problemen met nationale minderheden. Een belangrijke kwestie die speelde was de positie van de in de West-Oekraïne sterke uniatenkerk, die de paus erkent, terwijl de rest van de Oekraïne orthodox is. In de hoofdstad Tbilisi drijven op 9 april 1989 troepen een vreedzame demonstratie uiteen, waarbij 19 doden vielen. In de zomer van 1989 brak er geweld uit in de autonome republiek Abchazië, waar de Abchazen (hoewel een minderheid in hun eigen

republiek) zich los wilde maken van Georgië; er vielen 21 doden. De Georgiërs kregen het ook aan de stok met Osseten en Adzjaren. Ze zijn ervan overtuigd dat nationale minderheid wordt aangewakkerd vanuit Moskou (ook in Tsjetsjenië wordt er verband gelegd tussen Moskou en de oppositie). In 1990 kwam de radicale nationalist Zviad Gamsachoerdia via verkiezingen aan de macht. Onder zijn bewind kwam het tot een climax in het conflict tussen Georgië en de binnen zijn grenzen liggende autonome provincie Zuid-Ossetië.

-Nadat het tot gewapende gevechten was gekomen tussen Noord-Osseten en Ingoesjen, deze laatste eiste delen van het grondgebied op. Kondigde de Russische regering de noodtoestand af in Vladikavkaz en omgeving. Tegelijkertijd eiste het parlement van de Tsjetsjeens-Ingoesjische republiek dat de Ingoesjische aanspraken op het (grond)gebied van Noord-Ossetië werden ingewilligd, anders zou het de nieuwe Unie-overeenkomst niet ondertekenen. De Ingoesjen willen bovendien hun in 1934 opgeheven autonome republiek herstellen, los van de Tsjetsjenen.

-In Moldavië, of Moldova zoals de republiek nu officieel heet, kregen ook de Moldaviërs het aan de stok met hun nationale minderheden, 150.000 Gagaoezen, een tot het christendom bekeerd volk van Turkse origine met een eigen taal, en de Russen en Oekraïeners (elk ruim een half miljoen). Beide minderheden riepen hun eigen onafhankelijke republiek uit en verklaarde zich in de herfst van 1990 onafhankelijk van Moldavië, er vielen doden.

-Krimtataren liepen zodra de *glasnost* dat mogelijk maakte in Moskou te hoop om terugkeer naar de Krim te eisen. Van de ruim 270.000 Krimtataren waren er in de zomer van 1990 al 100.000 naar de Krim teruggekeerd.

-De Wolgaduitsers is het gemakkelijk gemaakt een keuze te maken tussen terugkeer naar het Wolgagebied of Duitsland, in 1990 vertrokken er 100.000.

-Ook de joden hebben massaal ge-

bruik gemaakt van de mogelijkheid die onder Gorbatsjov zich voordeed om naar Israël te emigreren.

-Ook elders ontstond onrust. De Balten begonnen in 1987 met demonstraties hun onafhankelijkheid uit de tijd vóór het Molotov-Ribbentroppact van 1939 te herdenken. In het daarop volgende jaar richtten Estse, Letse en Litouwse intellectuelen volksfronten "Sajudis" ter ondersteuning van de perestrojka op. In 1989 radicaliseerde de stemming en werden massa demonstraties heel gewoon, de beelden van de miljoenen mensen die de handen ineens sloegen en een ketting vormden tussen de hoofdsteden Vilnius, Riga en Talinn staan nog in ons geheugen (Ook in Tsjetsjenië staan mensen op deze manier maar dit keer om de opmars van de RF troepen te stoppen). Gorbatsjov antwoordde met economische blokkades en militair machtsvertoon, maar greep nog steeds niet regelrecht in. In een later stadium vallen RF troepen wel aan. -In de loop van 1989 vonden de Baltische volksfronten navolging in Moldavië, Armenie (de Armeense Nationale Beweging voortgekomen uit het Karabach-comité), Georgië, Azerbeidzjan, de Oekraïne (*Roech of Beweging*), Wit-Rusland, en Oezbekistan (*Birlik of Eenheid*)

Beleidswijzigingen onder Gorbatsjov

In de loop van 1990 kwam Gorbatsjov tot de conclusie dat de toestand uit de hand was gelopen. Eind 1990 besloot hij blijkbaar dat het bijhouden van de Sovjet-Unie, zo nodig ook met geweld, de hoogste prioriteit had, hoger zelfs dan de economische hervorming die eerder zijn belangrijkste doelstelling was geweest. Hij ontdeed zich van zijn vroegere bondgenoten, de hervormingsgezinde intellectuelen en ging meer en meer steunen op de pijlers van orde en gezag, de KGB, het leger, het partijapparaat en het militair-industrie-complex.

Tenslotte: de intellectuelen zijn voor de nationalistische ideologie van groot belang. Zij kunnen bewustzijn kweken, de ideologie verwoorden en

het nationalisme rechtvaardigen door een eigen interpretatie van het verleden te geven en de geschiedenis te zien als de verrichting van volken. Herstel van de goeie oude Sovjet-Unie, maar dan zonder het communisme. Dat ideaal van de rechtse groepen krijgt steeds meer aanhang.

De conflicten zullen de rest van de wereld niet onberoerd laten. Het is des te gevaarlijker omdat zich verspreid over de gehele voorm. Sovjet-Unie grote militaire voorraden bevinden, met inbegrip van kernwapens.

DEEL 4: HET RUSSISCHE BLOED KRIJPT WAAR HET NIET GAAN KAN.

Alle politici die in 1990 leidende functies kregen hebben hoe dan ook bijgedragen aan het concept van het "nieuw-rechts denken". Dit geldt voor de Kazachstaanse president Noersoeltan Nazarbajev, de voorzitter van de Oekraïense Opperste Sovjet Leonid Kravtsjoek, de burgemeester van Leningrad Anatoli Sobtsjak en in zekere zin ook de Moskouse burgemeester Gavril Popov. Een aantal invloedrijke regionale leiders droeg ook een steentje bij. "Er zullen dan ook beslist pogingen komen tot revalidatie en zelfs toepassing van de door het Staatscomite voor de Noodtoestand (deel 2) aangekondigde methoden om "orde op zaken te stellen". Eén van de schrijvers van "Staatsgreep in Moskou", een journalist van het Russische Informatie Agentschap (RIA), verwoordde dit kort na augustus 1991, in oktober 1993 kreeg hij gelijk. In het navolgend stuk citeert hij een opsomming van materiaal uit de pers uit de periode kort voor deze augustus 1991 coup, met uitspraken van personen die hierna door het Russische publiek het etiket ultra-rechts geplakt hebben gekregen. Niet de volledige tekst van elk interview wordt hier weergegeven doch slechts enkele zinsneden.

-Op 06-12-90 zei Boris Poego, Minister van Binnenlandse Zaken van de Sovjet-Unie, op de Centrale Televi-

sie (TV): "De militie en de troepen van het ministerie van Binnenlandse zaken zullen alles op alles zetten om in dit land een orde te scheppen die volledig is gebaseerd op de Grondwet en op de geldende wetten, zodat een raamwerk kan ontstaan waarbinnen de burgers worden beschermd", -Op 12-12-90 zei *Vladimir Krjoetsjkov* Hoofd van de KGB op TV:

"De belangen van de georganiseerde misdaad en de magnaten die de zwarte markt beheersen en letterlijk voor miljarden roebels munt slaan uit de tekorten, gaan kennelijk samen met het verregaande politieke streven om onze maatschappij en staat aan het wankelen te brengen en het Sovjet-regime te ontmantelen.

Op 26-12-90, tijdens een persconferentie vervolgde hij: "We zouden meer orde in dit land willen zien. We willen een eind maken aan de activiteiten van de illegale profiteurs. Eerlijk gezegd maak ik me zorgen over de toekomst van dit land en de toekomstige ontwikkelingen. Ik denk dat het onze taak is er voor te zorgen dat er geen dictatuur komt".

Op 20-12-90 beweerde *Edoearde Sjevardnadze* tijdens zijn aftredingsrede, dat: "Het land een rechtse dictatuur boven het hoofd hing".

Op 26-12-90 en 02-01-91 zei *Gennadi Janajev*, Vice president van de Sovjet-Unie: "Ik ben het pertinent oneens met de bewering van Sjevardnadze". We zijn hier om een concreet programma te ontwerpen dat ons land uit de crisis moet helpen. De overtuiging van mijn vriend Sjevardnadze dat ons een rechts depressief bewind boven het hoofd hangt, kan ik niet delen".

-Op 10-01-91 zei "de Zwart Kolonel" *Viktor Alknis*: "De enige uitweg uit de crisis loopt via een onmiddellijke afkondiging van de noodtoestand in de hele Sovjet-Unie". Het doel zou zijn om de economie te redden, en het zou een eenvoudige oplossing zijn. Op de vraag; Wie zou deel uitmaken van die nieuwe regering? antwoordde hij; "De enige twee die moeten worden uitgesloten, zijn Gorbatsjov en Jeltsin... Er zijn talentvolle mili-

tairen die in de nieuwe regering zitting zouden kunnen nemen".

-Op 09-01-91 verklaarde *Anatoli Tsekhojev*: "We hebben het gewoon over orde op zaken stellen. Het enige wat nodig is, is een strenge uitvoerende discipline van boven tot onder. Een republikeinse Opperste Sovjet die niet wil voldoen aan de eisen van de Unie, moet worden ontbonden. Ik zeg al heel lang dat we geen president meer hebben. Ik betwijfel of Gorbatsjov nog tot iets in staat is. Het is geen geheim dat er tijdens het congres pogingen zijn gedaan om Gorbatsjov naar huis te sturen".

-Op 19-04-91 zei *Nikolaj Petroesjenko*: "Gorbatsjov zou voor de geschiedenis verantwoordelijk moeten worden gesteld. Dat geldt voor hem, maar nog meer voor zijn adviseurs, die de één na de ander zijn overgelopen naar Jeltsin. Bijna alle sprekers stelden dat het gevaar dat de Sovjet-Unie uiteenvalt steeds groter wordt en dat de levens van vele miljoenen in hun multi-etnische staat worden bedreigd door een burgeroorlog. Ze waren van mening dat de destabilisatie er de oorzaak van was dat steeds meer mensen hun hoop richtten op de gewapende macht" (waar Zhirinovski veel aanhang heeft).

-*Oleg Baklanov*: eerste vice voorzitter van de defensieraad van de Sovjet-Unie hield er de volgende mening op na: "De gewapende macht koestert het Nationale ideaal. En dit ideaal, dat opzij is geschoven door zelfzucht, separatisme en tegen de staat gericht individualisme, zal dank zij de gewapende macht terugkeren in de maatschappij en zal zich daarin weer een plaats veroveren. (Na de oktoberrevolutie in 1993 moest Jeltsin vergaande concessies doen ten gunste van de gewapende macht). Het in stand houden van de Unie als door een grote macht met een soevereine ontwikkeling is voor mij het grootste nationale belang".

-Op 22-04-91 zeiden *Joeri Blokihin* en leden van de SOJOEZ-fractie het volgende: "Terug naar een bankstelsel, alle republieken dragen verplicht bij aan de begroting van de

Unie, de transport- en communicatiesystemen onder de maatregelen van een noodtoestand brengen".

-Op 24-09-94 zegt *Jevgeni Primakov*, de chef van de Russische buitenlandse inlichtingendienst (SVR), in een 24 pagina dik rapport wat gaat over de vraag of Rusland weer samen moet gaan met het GOS? JA!

-Jeltsin wordt in *het blad Glasnost* van het Centraal Comité van Gorbatsjovs Communistische Partij vergeleken met Hitler, Pol Pot en Mao Zedong. *Nikolaj Ryskov* zei in april 1991 over Jeltsin: "Als Jeltsin ooit de hoogste macht weet te krijgen, en moge God dat verhoeden, is hij niet meer te stoppen. Dan verrijzen de galgen in de straten".

-*Djen*: een extreem nationalistische krant met anti-westerse medewerkers. De redacteurs zien het als hun voornaamste doelstelling om na het wegvallen van het communisme nieuwe ideologieën voor Rusland te creëren. Een beginsel waar allen zich in kunnen vinden is het streven naar één sterke staat, waarin het recht van de staat en de natie belangrijker zijn dan het recht van de individu. Eén van de medewerkers, een vertegenwoordiger van "Nieuw Rechts" spreekt over "de noodzaak te strijden en te streven voor het herstel en behoud van het imperium", imperialisme gaat hand in hand met Eurazianisme.

DEEL 5: DE OKTOBERREVOLUTIE VAN 1993.

Op 3 oktober 1993 richtten **Roetskoj en Chasboelatov** zich met een oproep tot het volk, op het moment dat de hunnen het Witte Huis bezet hadden. **Ze besloten dat de echte volksofstand was begonnen.** Hun oproep luidde als volgt: "Beste vrienden! De overwinning is nog niet definitief. Er kunnen nog gewapende formaties onder leiding van omgekochte commandanten tegen ons worden ingezet. Zij worden gesteund door de strooplieders en handlangers van Jeltsin. Wees waakzaam en standvastig. Wij wenden ons tot alle collectieven en tot alle burgers van ons Vaderland: Voer de misdadige decreten en verordeningen

van de Jeltsinisten niet uit. Verenig u rond de wettig gekozen machtsorganen -de Sovjets van de Volksafgevaardigden. Wij wenden ons tot de soldaten van het leger en de vloot: Toon burgermoed en bewaar de militaire eer om trouw te blijven aan de Constitutie. Ondersteun de volkssovereiniteit en de wet met concrete daden. Rusland zal u dankbaar zijn en de ware patriotten op waarde weten te schatten”.

“Opdat er niet nog meer bloed zou vloeien en de waanzin van de staatsgreep tot staan zou worden gebracht. Zo beschouw ik mijn daden in de gruwelijke nacht van 3 op 4 oktober 1993”, verklaart Boris Jeltsin.

Boris Jeltsin had begin september 1993 zijn besluit genomen: **“Rusland zou niet langer zo’n parlement hebben”**, tot dat moment wist niemand er iets van. Als eerste was een juridische grond voor het **decreet 1400, betreffende de ontbinding van het parlement, noodzakelijk**. Ten tweede nog een, misschien wel beslissend moment op weg naar de overwinning van de crisis was: Jeltsin schakelde zijn directe medewerkers in om hem te helpen bij het ontwerp van het decreet. Dit waren: de minister van Defensie **Gratsjov**, minister van Binnenlandse Zaken **Jerin**, de interim minister van Staatsveiligheid **Goloesjko** en minister van Buitenlandse Zaken **Kozyrev**. In wezen was op de premier na de gehele strategische leiding van het land aanwezig. Het politiek plan zag er als volgt uit: *In het geval dat het Witte Huis in handen zou blijven van het ontbonden parlement, voorzag Jeltsin de volgende tactiek: zij zouden het Congres bijeenroepen, ze zouden uiteraard Jeltsin’s impeachment uitroepen en president Roetskoj presenteren. Ze zouden zeer waarschijnlijk zo snel mogelijk hun eigen regering installeren, waarin de fascistische Jona Andropov minister van Buitenlandse Zaken zou zijn en minister van Staatsveiligheid Sazji Oemoelatova, die beloofd had allen die voor Jeltsin waren aan de voeten op te hangen.*

Maar dat zouden slechts de president en een regering van het Witte Huis zijn. Van niemand in Rusland zou deze politieke mammoet steun ontvangen. Dat betekende dat alle aandacht gegeven moest worden aan de versnelling van de verkiezingen. In de daarop volgende dagen bezocht hij de Taman- en Kantemirdivisies, hij sprak met de commandanten en het officierskorps en was onder de indruk van hun professionele aanpak.

EEN MOEILIJKE ZOMER, WAT ER AAN VOORAF GING.

1992

Januari

Op 2 januari begint in Moskou de al lang aangekondigde prijsliberalisatie. Westerse commentatoren merken de ongekend scherpe kritiek van Gasboelatov op en zien een overeenkomst met de opmerkingen gemaakt door Roetskoj. Gasboelatov had tijdens een ontmoeting met de pers over de situatie in Rusland gezegd: “Dat er nu omstandigheden ontstonden waarin men de president voor zou kunnen stellen, de feitelijk handelsonbekwame regering te vervangen”. Op 18 januari heeft de KGB een nieuwe chef gekregen, namelijk generaal Viktor Barannikov.

Februari

Op 1 februari vindt er in het gebouw van het Parlementaire Centrum van Rusland een vergadering van democratische organisaties uit de hoofdstad plaats. Hieraan nemen deel: Levende Ring, Augustus '91, de Witte Anjer, de Beweging voor Democratische Hervormingen enz. Er wordt hier besloten om een tegen demonstratie te houden tegen de acties van de neo-communisten en de medestanders van o.a. Zhirinovski en andere hoera-patriotten. In Rusland is de hyperventilatie begonnen, verklaart Chasboelatov.

Maart

Op 12 maart wordt de zitting van de Opperste Sovjet van de Russische Federatie geopend. De voorzitter waarschuwt dat op dit moment de regering de vertegenwoordigende macht

aan het beknotten is. Deze zelfde Opperste Sovjet weigert op 27 maart de begroting van de president: **“Het budgettaire systeem van de RF in 1992”** goed te keuren en stuurt deze ter herziening terug.

April

Chasboelatov presenteert een alternatief economisch programma: **“Over de verdere ontwikkelingen van de economische hervormingen in Rusland”**. Kort gezegd gaat het stuk over het afremmen van de ingezette marktprocessen, om in het land eerst een marktgerichte infrastructuur op te kunnen bouwen. De westerse regeringen reageren negatief over het vertrek van de ploeg van Gajdar, de op het westen gerichte economische hervormer. President Jeltsin wijdt een aanzienlijk deel van zijn slot toespraak op de zesde zitting van het Congres van Volksafgevaardigden aan de relatie tussen de uitvoerende en wetgevende macht. **De grondwet is voorlopig een dode letter**. Op 2 april is één dollar 160 roebel waard.

Juni

Het Constitutionele Hof verklaart: “Het constitutionele stelsel van ons land is in gevaar. De tegenstellingen tussen verschillende politieke krachten nemen extreme vormen aan”.

Juli

Jeltsin komt niet met lege handen terug van de G-7 uit München. De G-7 verklaarden zich bereid een groot-schalig economisch hulpprogramma te realiseren.

Augustus

Op 4 augustus hebben Jeltsin en Kravtsjoek een overeenkomst gesloten: “Eindelijk is er een, zij het tijdelijke oplossing voor de Zwarte Zeevloot gevonden. Voor de duur van drie jaar krijgen ze twee opperbevelhebbers onder gezamenlijk bevel van de RF en de Oekraïne.

September

Op 17 september verklaren vertegenwoordigers van het oppositionele parlementaire blok Russische Eenheid dat de linkse en de rechtse oppositie zich aaneen zullen sluiten om de **president en de regering ten val te brengen**. Op 22 september brengt de dollar 241 roebel op.

Oktober

Jeltsin ondertekent een verordening over de afschaffing van de bewaking door orde troepen van de complexen van het hoogste machtsorgaan. Deze, de 5000 man sterke en bewapende orde troepen, stonden onder bevel van Chasboelatov. Op 1 oktober brengt de dollar 309 roebel op.

December

De volksafgevaardigden herroepen het besluit van Jeltsin aangaande de orde troepen en verklaren het decreet als niet wettig. Op 8 december brengt de dollar 419 roebel op. Op 10 december wendt Jeltsin zich tot de burgers. Hij zegt dat op het Congres onwerkbaar voorwaarden voor het werk van de regering geschapen zijn. Jeltsin zegt dat hij in het houden van een algemeen referendum een uitweg uit de crisis ziet en roept de burgers op om hiervoor handtekeningen te verzamelen. Gajdar maakt zijn plan om uit het kabinet te treden bekend.

1993

Januari

Het minimumloon voor een werknemer in overheidsdienst bedraagt vanaf 1 februari 2250 roebel.

Februari

Voor het eerst sinds WO II is de bevolking met 70.000 terug gelopen en bedraagt nu 148,6 miljoen. Door een niet voor publikatie vrijgegeven decreet van de president van de RF is een permanent orgaan, namelijk de Interministeriële Commissie van de RF-Veiligheidsraad ter Bestrijding van Misdad en Corruptie, opgericht.

Maart

Op 13 maart lopen de politieke spanningen op tot een hoogtepunt. De door de president aangebrachte veranderingen in het wetsvoorstel over de stabilisering van het constitutioneel stelsel worden door het Congres afgewezen. Op 20 maart tijdens een TV uitzending legt Jeltsin uit dat hij omwille van het bewaren van de eenheid en stabiliteit een decreet heeft ondertekend waarmee de president extra volmachten krijgt. Een dag later geeft de secretaris van het Constitutionele Hof een oordeel over de toespraak

van Jeltsin. De uitspraak van het Constitutionele Hof vormt de **inleiding van een afzettingsprocedure tegen de president**. Tijdens de buitengewone zitting van het Congres op 26 maart tracht deze Jeltsin af te zetten, het wordt niet aangenomen. Er wordt voorgesteld om een referendum te houden, Roetskoi is van mening dat een referendum niet tot verzoening met de president zal leiden.

April

De Opperste Sovjet van de RF is begonnen met tegen de president gericht pamfletten te verspreiden. De uitslag van het op 25 april gehouden referendum heeft als uitslag dat het volk wel vertrouwen heeft in de president. Chasboelatov geeft te kennen dat hier propaganda praktijken in de stijl van Goebbels gebruikt zijn.

Mei

De Opperste Sovjet weigert deel te nemen aan de conferentie over de Constitutie, die de president op 5 juni wil organiseren.

Juni

"De vertegenwoordigende macht geniet als nooit te voren het vertrouwen van de bevolking" zegt Chasboelatov. Op 1 juni brengt de dollar 1024 roebel op.

Juli

Op 24 juli maakt de Centrale Bank een besluit om coupures uit de jaren 1961-1992 uit de roulatie te nemen bekend. Dit om te voorkomen dat de RF overspoeld wordt met roebels uit de voorm. Sovjet-republieken. Generaal Barannikov wordt uit zijn functie ontheven, als reden wordt aangegeven het toestaan van de schendingen van ethische normen en ernstige tekortkomingen in zijn werk. Hij is betrokken bij een omkoop schandaal door de mafia, zijn vrouw is in Zwitserland uitgebreid in de watten gelegd door de zakenman Boris Birsjtein van de westerse firma Saibeko. In dit zelfde schandaal was de vrouw van de eerste plaatsvervanger van de minister van Binnenlandse Zaken, Doenajev eveneens betrokken. Naar later zou blijken heeft de mafia getracht om een hele reeks invloedrijke personen binnen hun invloedssfeer te krijgen.

Augustus

De persdienst van de president ontkend berichten over de slechte gezondheidstoestand van Jeltsin. De president geeft aan dat er voor het probleem m.b.t. **"de machtsverhouding in de RF in september een oplossing voor moet komen"**.

September

Op 21 september heeft de president per decreet de volmachten van het Congres van Volksafgevaardigden en de huidige Opperste Sovjet ingetrokken. De verkiezingen voor een nieuw wetgevende orgaan, de Federatieraad, zijn op 11 en 12 december vastgesteld.

CHRONOLOGIE VAN MACHTSSTRIJD MOSKOU

-21 september: President *Jeltsin* ontbindt het parlement en schrijft parlementsverkiezingen uit voor 11 en 12 december

-22 september: Het ontbonden parlement roept vice-president *Aleksandr Roetskoj* uit tot president. Rond het parlementsgebouw worden barricades opgeworpen, de verdedigers krijgen wapens.

-23 september: Gewapende aanhangers van de oppositie vallen het gebouw van de generale staf van het GOS aan. Een politieagent en een voorbijgangster worden gedood. Jeltsin kondigt vervroegde presidentsverkiezingen aan voor 24 juni 1994.

-24 september: De veiligheidstroepen in Moskou worden versterkt. De stroomtoevoer naar het Witte Huis wordt afgesloten.

-27 september: *Jeltsin* wijst het compromisvoorstel om gelijktijdig parlements- en presidentsverkiezingen te houden af.

-28 september: *Jeltsin* laat het parlementsgebouw omsingelen. Bij gevechten tussen demonstranten en de politie komt één agent om.

-29 september: *Jeltsin* geeft zijn tegenstanders tot maandag 4 oktober de tijd het Witte Huis te verlaten.

-1 oktober: De twee partijen bereiken na bemiddeling van de Russisch Orthodoxe patriarch *Alexis de Tweede* een akkoord om de spanning rond het

Witte Huis te verminderen. Het akkoord wordt enkele uren later door de parlementariërs verworpen.

-2 oktober: Duizenden anti-Jeltsinbetogers richten barricades op in het centrum. Vijf politieagenten en 24 demonstranten raken gewond. Nieuwe onderhandelingen leveren niets op.

-3 oktober:

14.00 uur (LT): ruim tienduizend betogers trekken op naar het Oktoberplein in het centrum. Ze doorbreken een politiekordon en gaan richting Witte Huis.

15.30 uur: de betogers breken door het politiekordon rond het Witte Huis. Twee leden van de oproerpolitie worden doodgeschoten.

16.00 uur: *Roetskoj* roept de betogers op het stadhuis van Moskou en de Ostankino-televisietoren in te nemen. Hij roept het leger en de politie op de kant van het volk te kiezen.

16.20 uur: Het stadhuis wordt ingenomen door de betogers. De gevangen genomen agenten van de oproerpolitie moeten hun wapens afgeven.

18.00 uur: *Jeltsin* kondigt de noodtoestand af in Moskou.

18.40 uur: Parlementsvoorzitter Chasboelatov geeft opdracht "Het Kremlin in te nemen".

19.25 uur: Gewapende aanhangers van de oppositie dringen de Ostankino-televisietoren binnen, nadat ze de hoofdingang geramd hebben met een legervrachtwagen. De televisie gaat uit de lucht, op één zender na. Bij zware gevechten rond de televisietoren vallen zeker acht doden en ruim honderd gewonden.

22.00 uur: Troepen die trouw zijn aan Jeltsin weten na felle gevechten de Ostankino-toren weer in handen te krijgen.

Al snel doet het gerucht de ronde dat de gewelddadigheden, waartoe *Roetskoj* en *Gasbolatov* hadden opgeroepen, gestimuleerd waren door geniepige acties van leden van de staatsveiligheidsdienst, zodat er na dit bloedige optreden radicaal kon worden afgerekend met de talrijke organisaties van de 'communistisch-fascistische oppositie'. Een ander hardnekkig gerucht was dat er bij de be-

schieting door tanks en pantservoertuigen van het Witte Huis van de Sovjets vele honderden doden waren gevallen en dat de autoriteiten de zwaar verminkte lijken via onderaardse gangen hadden laten afvoeren om de ware omvang van het bloedbad te kunnen verbergen. Er werd gesproken van 500 tot 800 doden: een officier van de politietroepen beweerde zelfs dat er in het Witte Huis 1500 mensen waren omgekomen, onder wie vrouwen en kinderen.

De leider van de Libische revolutie Muammur Gaddafi stuurt een telegram naar de voorzitter van het Staatscomité voor de Noodtoestand, Janajev. "Wij zijn blij u te mogen feliciteren met uw moedige historische daad. Wij hopen dat hiermee de Sovjet-Unie uit de dodelijke crisis zal komen waarin het land was terecht gekomen als gevolg van een grote imperialistische samenzwering. Wij steunen onwrikbaar uw daad, want de verenigde Sovjet-Unie als een tweede wereldmacht is van levensbelang voor de wereldvrede, die nu overal bedreigd omdat er slechts één, barbaarse, macht actief is. Historisch gezien vormt de Sovjet-Unie een tegenwicht tegen kolonialisme en imperialisme".

De hoofdrolspelers van deze coup worden onder druk van de oppositie binnen de Staatsdoema, waaronder Zhirinovski en veel ex-communisten, in februari 1994 op vrije voeten gesteld. Begin 1995 zijn enkele van de coupgelegers weer politiek actief.

Naar later zal blijken heeft Jeltsin in deze periode de steun van het leger afgekocht door het accepteren van de *Nieuwe Militaire Doctrine*.

DE NIEUWE GRONDWET

In het referendum van 12 december 1993 heeft Jeltsin goedkeuring gekregen voor een nieuwe grondwet. In tegenstelling tot de vorige constitutie, waarin de Opperste Sovjet (het parlement) het hoogste orgaan was, heeft ditmaal de president³ de meeste macht naar zich toe getrokken.

EEN OVERZICHT:

De President.

- wijst de premier aan en keurt alle minister benoemingen goed.
- benoemt de president van de centrale bank, de militaire leiders en diplomaten.
- zet de grote lijnen voor het binnenlandse en buitenlandse beleid uit.
- kan wetgeving door Staatsdoema (tweede kamer) verwerpen en de Doema ontbinden.
- kan noodtoestand afkondigen en per decreet regeren.
- benoemt de leden van het Constitutionele Hof, het Hooggerechtshof en het Hoge Hof van Arbitrage.
- wordt opperbevelhebber.

De Federale Assemblée.

- De Federatieraad (hogerhuis) bestaat uit 178 leden en kan niet door de president worden ontbonden.
- Voor de raad worden in elk van de 89 deelgebieden van de Federatie (republieken en regio's) twee senatoren gekozen.
- De Staatsdoema (tweede kamer) telt 450 afgevaardigden en neemt wetten aan. Wetgeving die de staatsbegroting betreffen kunnen echter alleen met goedkeuring van de regering worden aangenomen. Als de kamer binnen drie maanden meer dan twee keer zijn vetorecht gebruikt wordt zij automatisch ontbonden.

Daarnaast kreeg de president (alle macht) de leiding over:

1. Federale dienst voor contra-inlichtingen (Federalnaja Sluschba Kontraswedki, SFK), o.l.v. Generaal-luitenant N. Goluschko.
2. De Buitenlandse Inlichtingendienst (Sluschba Wneschnoi Raswedki, SVR) werd zelfstandig, kan als opvolger van de 1e afdeling van de KGB (Kominet Gossudarstvennoi Besopasnosti) worden gezien, o.l.v. J. Primakow. Niet te verwarren met de GRU (Glawnoje Rasweditalnoe Upravlenie) de Inlichtingendienst van de Generale staf welke actief is in het buitenland.
3. De afdeling voor Grensveiligheid en Grenstroepen (250.000)

werd opgericht o.l.v. Generaal-kolonel A. Nikolajew.

4. De afdeling voor Elektronische-inlichtingen en Informatie, waaronder Regeringscommunicatie, werd opgericht. En komt o.l.v. Generaal-luitenant A. Starowoitow. Dit waren de oude 8e afdeling, EIINT-Crypto, en de 16e afdeling, COMINT en SIGINT, van de KGB.

5. De personen en objecten beveiliging werden de Generaal-kolonel W. Redkobotaty en Generaal-luitenant M. Barsukow toe bedeed.

6. De presidentiële veiligheidsdienst werd aan Generaal-majoor Korschakow toebedeed.

RUSLANDS NIEUWE MILITAIRE DOCTRINE.

Vooraf

In 1992 en 1993 zag het er naar uit dat het Leger van de RF zich zou ontwikkelen tot een 16e republiek van de voorm. Sovjet-Unie. In deze periode verloor het centraal gezag steeds meer de controle over het Leger en m.n. de hoog geplaatste militairen. Zeer veel officieren waren ontevreden over het uitblijven van de militaire support zoals loon, huisvesting etc. En was derhalve ook niet bereid te luisteren naar het centrale gezag.

De Frankfurter Allgemeine meldt op 27 april 1995 dat de RF zich niet wil en zal houden aan de in 1990 gemaakte CSE (OVSE)verdragen. De onrust op de RF zuidflank, de Kaukasus en m.n. Tsjetsjenië, geeft aanleiding tot het oprichten van het 58e Legerkorps met z'n hoofdkwartier in Tsjetsjenië aldus de RF minister van defensie gen Grastjov. Tevens voeren ze het aantal tanks in deze regio op tot 2500. De huidige belangen van de RF gaan voor de in 1990 gemaakte afspraken.

Zhirinovski en de formulering van de militaire doctrine.

Het is opvallend om te ontdekken dat het Zhirinovski en de zijnen waren die tijdens de verkiezingscampagne in juni 1991 het voorstel lanceerden om in de toekomst de (toen nog) Sovjet

militairen te laten deelnemen aan VN missies. Ze werden voor gek versleten, in februari 1994 landde een paramilitaire eenheid op het vliegveld van Sarajevo om deel te nemen aan zo'n missie!

In het najaar van 1992 publiceerde het blad Liberal, het vlagschip van de LDP en Zhirinovski, het ontwerp van de LDP voor de toekomstige militaire doctrine. (Liberal nr 8-9, 1992). Eén van de meest opvallende uitspraken van de auteurs is: "In de toekomstige militaire doctrine van de RF zal het nodig zijn om een gedetailleerd concept m.b.t. de toekomstige Nucleaire Afschrikking op te stellen". Dat in oktober 1993 juist dit punt het meest afwijkend is van het tot dan toe gevoerde Sovjet nucleaire beleid, verwondert niets. De beide "auteurs" van het stuk in de Liberal van 1992 zijn tevens de grondleggers van de nieuwe RF militaire doctrine. Deze zijn generaal majoor *German Kirilenko*, van de faculteit voor strategie verbonden aan het Hogere Militaire Vormingsinstituut van de RF en kolonel *Dmitrij Trenin* van het Europa Instituut.

Op 2 november 1993 keurden president Jeltsin en de VeiligheidsRaad⁴ van de Russische Federatie met het ondertekenen van decreet 1833 de nieuwe militaire doctrine goed. Net zoals in het voorlopige exemplaar uit 1992 ligt er een sterke relatie tussen de te ontwikkelen (militair) technische middelen, die voor zowel het militaire als bedrijfsleven bruikbaar zijn, en de toepasbaarheid buiten het militaire orgaan. De nieuwe doctrine eist van deze industrie dat Rusland een militair produkt van wereldklasse ontwerpt wat (ver) voor ligt op mogelijke concurrenten. De leiding van de RF gaat hierin zelf zo ver dat er diverse "gesloten steden" zijn ontstaan. Het doel van deze gesloten gebieden is, voorkomen dat de Braine-drain toeslaat en dat de slechte economische toestand, zoals die nu in de RF heerst, in deze gebieden hun invloed kan uitoefenen. Enkele regio's waar deze steden liggen, zijn; gebieden in en om Moskou, Leningrad, Orenburg, Nizhny, Novograd, Arkhangelsk,

Murmansk, Sverdlovsk, Chelyabinsk, Kalingrad, Volgograd, Astrakhan en Krasnoyarsk.

Technische specialisten zijn weer aanwezig in Irak, mogelijk om te evalueren hoe de Russische wapens zich t.o.v. de westerse in de Golf oorlog hebben gehouden. Op 020695 wordt een Amerikaanse F-16 boven Banja Luka in het v.m. Joegoslavië door de Bosnische Serviërs met een **Russische SAM-6** neergehaald. Net als de USA, Israël, Frankrijk, China en Engeland is ook Rusland in een gevorderd stadium met het ontwikkelen van laserhandvuurwapens. (VK 010695)

De onder-secretaris van de (RF) Veiligheidsraad, generaal *Manilov*, benadrukte in november 1993: *dat Rusland zijn strijdkrachten en zelfs kernwapens wil gebruiken om te voorkomen dat lokale conflicten uitgroeien tot grootscheepse oorlogen. Het leger mag intern ingezet worden tegen nationalistische en seperaristische groepen. Die met gebruik van gewapend geweld een gevaar vormen voor Rusland, of in het geval van een poging tot omverwerping van de wettelijke macht.*⁵ Het leger wordt omgevormd tot een kleinere mobiele strijdmacht. Van het in 1992 voorgestelde Drie Etappen-plan (voor de ontwikkeling en herstructurering van de strijdkrachten van de RF tot het jaar 2000) wordt in begin 1994 alweer afgevoerd en de voorgestelde reducties worden vertraagd of niet uitgevoerd. Het is tevens van vitaal belang dat er een enorm potentieel aan mobilisabel personeel en materieel voor handen blijft.

Enkele opmerkelijke punten:

- Er wordt niet meer gezegd dat de doctrine een defensief karakter bezit. Er is een eind gekomen aan het tijdperk van Gorbatsjov's defensieve doctrine.

-Rusland eist het recht op van "First strike" in een kernoorlog.

1)een beperkt nucleair-scenario is mogelijk.

2)conventionele aanvallen op nucleaire doelen of gevoelige installaties

op het russisch grondgebied, kunnen nucleair worden beantwoord.

-Inzet van strijdkrachten, volkenrechtelijk zeer bedenkelijk, ter bescherming van de rechten, vrijheden van "Russen" en Russische minderheden (totaal ongeveer 25 miljoen) in voormalige Sovjet-Republieken. Maar ook bij aanvallen op Russische militaire faciliteiten in (deze) nabije buitenlanden.

= eind 1992 claimt de RF president een speciale status voor zijn land in de rol m.b.t. het nabije buitenland, en vroeg de Verenigde Naties, Rusland te erkennen als exclusieve pacifator en politie-agent op het territorium dat vroeger Sovjet-Unie heette.

= *De realiteit is dat het Westen zich in feite allang heeft neergelegd bij de gedachte dat Rusland het primaat heeft in de voormalige Sovjet-republieken, de Baltische Republieken en de Oekraïne uitgezonderd. Dat blijkt ook uit de Westerse houding tegenover de vredesoperaties van het RF-leger in Moldavië, Abchazië, Tadzjikistan (en eind december 1994 Tsjetsjenië). Er wordt getwijfeld aan de neutraliteit van de RF-troepen maar verder gaat het commentaar niet. Kritiek blijft (mogelijk) achterwege omdat het Westen als laatste zelf vredestroepen wil sturen naar die barre streken om de branden in gebieden van de voormalige Sovjet-Unie te blussen en achtergebleven Russen te redden. Aldus de SVR chef Jevgeni Primakov in een artikel van de Volkskrant d.d. 24-09-94.*

+ De oorlog in Tsjetsjenië (dec 1994) maakt het belang en interesse van de RF in zijn nabije buitenland zeer duidelijk. De vitale oliepijpleidingen en spoorwegverbindingen zijn de mogelijke inzet. Het meedogenloos ingrijpen van Moskou in Tsjetsjenië heeft de andere regio's de stuipen op het lijf gejaagd. De kiezer in de Russische provincie zal ervoor terug deinzin in de toekomst regionale kandidaten met separatistische neigingen in het zadel te helpen. Bovendien gaat van de oorlog in Tsjetsjenië een onheilspellend signaal uit naar het "Nabije Buitenland". Met name in de Baltische staten, de

Oekraïne, Azerbeidzjan en Tadzjikistan kijkt men met argusogen naar de tactiek van zowel de Doedajev guerrilleros als het RF leger. Veel Balten zijn er van overtuigd dat zij die lessen ooit in de praktijk zullen moeten brengen.

-Verbonden, groeperingen, culturen waar een gevaar of dreiging vanuit kan gaan worden tevens gezien als verontschuldiging voor een (preventieve) interventie. (genoemd worden Turkije, Iran, Afghanistan en het opkomend Islamitische fundamentalisme).

= de factor Islam wordt ook als gevaar onderkent door westerse landen n.l. Frankrijk, Spanje, Italië, Portugal en Griekenland. Deze eisen van de Europese Unie miljarden om dit gevaar te keren.

-Gewapende provocatie en overschrijdingen van de Russische grenzen of die van hun verbondgenoten. Ook de voorbereidingen die worden getroffen door militaire groeperingen (de NAVO en/of USA) om delen van het RF grondgebied of dat van hun bondgenoten te vermeesteren vormen een aanleiding om tot actie over te gaan. Een dreiging naar de NAVO hebben we gezien m.b.t. de mogelijke uitbreiding (op dringend verzoek van de landen, zoals de Visegrad, die toetreding zochten tot) van de NAVO naar het oosten op het grondgebied van de v.m. WP landen. (De SVR melden vorig jaar, 1993, in een rapport over deze op handen zijnde onderhandelingen, "SVR" Slusjchba Wneschnoi Raswedki).

De doctrine onderkent drie types van toekomstige oorlogen;

-Lokaal: dit zijn de zg. Hot Spots m.n. in de gebieden van de voorm. Sovjet-Unie.

-Regionaal: oorlog met staten die een groot militair potentieel bezitten. Genoemd worden China en de Islamitische Staten (Organisatie van Islamitische Staten - OIS).

-Het wereldwijd of grootschalige conflict met de NAVO en of de USA.

De RF militaire experts onderkennen

een regionale dreiging in diverse gradaties bij een enkel land of cultuur; genoemd worden:

-Turkije.⁴

-Algerije, Pakistan, Iran, Afghanistan (de zogenoemde Moslim-factor).

-Japan, Zuid Korea en China.

In mei 1994 gaat de RF president Jeltsin akkoord met een 2/3 verhoging van het defensie-budget.

Ondanks de chaos en economische toestand in de RF en gebieden van de voorm. Sovjet-Unie is de militaire staf bezig met het voorbereiden van scenario's voor toekomstige oorlogen. Waarbij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van de "Golfoorlog" door de Westerse strijdkrachten als leidraad heeft gediend voor: "The New Revolution in Russian Military Affairs and New Military Policy and Doctrine", bij de RF.

A RUSSIAN APPROACH TO FUTURE MANEUVER WAR

Bron: Red Thrust Star april 1994, Maarschalk Ogarkov

De RF visie van een toekomstige oorlog wordt gekenmerkt door, een hoog tempo, klokronde, intense lucht-grond-, grond-lucht operaties inclusief het gebruik van de ruimte en een hoge mate van letaliteit (de dood tot gevolg hebben). Het veelvuldig gebruik van zeer nauwkeurige geleide wapensystemen (Precision Guided Munitions PGMs). De inzet van de RF zal in eerste instantie gericht zijn op de vernietiging van de PGM's, C3 installaties en de luchtverdedigingsmiddelen. De evaluatie van operatie Dessert storm heeft alleen maar de gedachten van de begin jaren tachtig bevestigd.

TOEKOMSTIGE LEGER STRUCTUUR

De toekomstige RF grondtroepen zullen voornamelijk bestaan uit;

-immediat reaction forces.(IRF)

Deze is opgebouwd uit; 5 luchtlandings divisies, 8 zelfstandige luchtlandingsbrigades, 6 zg.

motorized rifle brigades, 1 Spetznas brigade, 3 SAM brigades, 12 aanvalshelicopterregimenten, 1 mobiel communicatie centrum met satellietverbinding, 5/7 gevecht-bommenwerpers regimenten, 5 bommenwerper regimenten, 2 grondaanval lucht/transport regimenten, 4 militaire transport divisies, 2 amphibious landingsbataljons en 5 marine infanterie bataljons.

-rapid deployment forces.(RDF)

Deze is opgebouwd uit; 3 legerkorpsen, 1 tank- en 1 motorized rifle divisie, 5 MRL brigades, 3 radio intercept bataljons, 3 aanvalshelicopterregimenten, 10 communicatie brigades, 6 grondtransport bataljons, 3 bommenwerper divisies en 1 luchtleger. De taak van deze eenheid is: volg de immideate reaction forces en lever gevechtsondersteuning aan de uitvoering van hun taak.

-fortified regions.

Dit zijn defensieve eenheden opgebouwd uit; 4/8 mitrailleur-artillerie bataljons, in een bataljon vinden we 3 mitr compagniën - 1 tank compagnie - 1 mortier batterij - 1 luchtverdedingseenheid en logistiek, 1 MRL bataljon, 1 tankbataljon, 1/2 artillerie bataljons, 1 luchtverdedigings batterij en logistieke elementen. De personele sterkte kan bestaan uit 1500 tot 6000 manschappen. De opdracht van deze eenheden zijn: beveilig essentiële gebieden om een economische inzet van de grondtroepen te waarborgen.

-highly manoeuvrable forces.

De RF eenheden die niet zijn ingezet/ingedeeld in de IRF of RDF zijn in (leger)korpsen ingedeeld. Elk korps bestaat uit 3 motorized rifle brigades, 1 tankbrigade, 1 artilleriebrigade, 1 SAM brigade, 1 rivier overzet bataljon, 1 verkeningsbataljon, 1 geniebataljon, 1 NBC verdedigingsbataljon, 1 logistieke brigade en 1 luchttransport squadron. De opdracht voor deze eenheden is het voeren van beweeglijke operaties/oorlog in de diepte van het theater.

-mobilizable reserves.

Deze zal vermoedelijk bestaan uit diverse divisies opgebouwd uit de driehoeksorganisatie. De opdracht is om

na mobilisatie in een later stadium van de oorlog de beslissing te forceren.

-Spetsnaz.

Diverse eenheden van sterkte variërend met als taak vernietigen of vermeesteren van PGM's, C3 installaties etc.

DE LEGERTOP

Sjaposjnikov: laatste opperbevelhebber van de verenigde strijdkrachten van het GOS.

Hij werd op 23 augustus 1991, direct aan het eind van de mislukte coup, op dringend verzoek van Jeltsin door president Gorbatsjov benoemd.

Maar daarvoor heeft Sjaposjnikov als de laatst benoemde Minister van Defensie van de snel uiteenvallende Sovjet-Unie een uitermate belangrijke rol gespeeld bij het voorkomen van agressieve manifestaties van verzet onder het officierskorps, dat één miljoen man telde en op schrille toon eiste dat ook na de verdwijning van de USSR haar kolossale militaire machine grotendeels intact zou blijven. Sjaposjnikov legde de gedemoraliseerde officieren op minzame toon uit dat dit onmogelijk was en kwam met het vage, maar aantrekkelijke plan om wat "Jedinaja Armija" één groot gewapende eenheid was geweest, zoveel mogelijk te handhaven door het in een heel rustig tempo te transformeren tot wat hij noemde "de Verenigde Strijdkrachten van het Gemeenebest van Onafhankelijke Staten" (GOS). Door grote inspanningen slaagde hij erin de strijdkrachten af te houden van gewelddadige handelingen om de USSR "te herstellen". Groot was dan ook de verbazing en teleurstelling, toen hij op 15 juni 1993 op een bijeenkomst van de Raad van Ministers van Defensie van het GOS een keihard oordeel uitsprak over de resultaten van zijn inspanningen als Opperbevelhebber van de Verenigde Strijdkrachten: "Het is noodzakelijk te erkennen dat de verenigde strijdkrachten van het GOS niet bestaan, dat de vorming daarvan in de nabije toekomst problematisch is". Sjaposjnikov liet de driehonderd hoge officieren, die in Moskou werkzaam

zijn bij het Opperbevel van de Verenigde Strijdkrachten van het GOS - onder hen bevinden zich negenen-twintig generaals- achter in een toestand van verbittering en ontsteltenis. Zelf ging hij onmiddellijk aan het werk in zijn nieuwe functie als secretaris van de Veiligheids-Raad van de Russische Federatie. Hij was plotseling één van de machtigste mannen in Moskou geworden (op 10 augustus 1993 wordt in Moskou bekend gemaakt dat Sjaposjnikov zijn ontslag heeft aangeboden aan Jeltsin). De generaal *Gratsjov*, sinds 18 mei 1992 de Minister van Defensie van de Russische Federatie, haalt in juli 1993, tot ongenoegen van Sjaposjnikov, de nucleaire afvuurknop op.

STEUN VAN DE LEGERTOP AAN ZHIRINOVSKI

Diverse bevestigde en onbevestigde bronnen maken melding van de enorme steun die Zhirinovski, tijdens de verkiezingen in december 1993, onder de militairen had gevonden. Er wordt gesproken over 72% steun van diegenen die in het Strategische Raket Leger dienen. Hij kreeg 87,4 % van de stemmen van de kant van de troepen van de Taman Divisie en 74,3% uit de Kantemirov Divisie, zo ook 46% van de militairen uit het Militaire District Moskou, 40% van de stemmen werd uitgebracht door Luchtmachtstroepen en een onwaarschijnlijk hoog aantal stemmen (94%) kwam van de Academie voor Opleiding tot Politiek Officier. In hoeverre zijn visie, zoals verwoord in zijn boek "De laatste mars naar het zuiden", hierin een rol speelt is niet geheel duidelijk. Het toebedelen van een voor-aanstaande positie voor de strijdkrachten in de Russische samenleving heeft hij niet tegen dovemansoren gezegd. Daarnaast is de drang naar het zuiden allang bij de Russen aanwezig. Zoals de geschiedenis laat zien: "Na de Russisch-Turkse oorlog (1877-1878) nam Kanselier *Otto von Bismarck* (als 'eerlijke makelaar') het initiatief tot het Congres van Berlijn, dat leidde tot volledige onafhankelijkheid van Servië en Montenegro. Bosnië en Hercegovina werden door

Oostenrijkse troepen bezet. Wat men in Rusland niet prettig vond (dus ook in Servië niet) omdat deze Habsburgse penetratie de toegang tot de ijsvrije Adriatische Zee, door de Russen sinds lang begeerd, blokkeerde. Dat was ook de bedoeling van de Oostenrijkers. In een later stadium (na de Balkanoorlog 1912-'13) zou de onafhankelijkheid en vorming van Albanië, met toestemming van de toenmalige (westerse) grootmachten, een nieuwe blokkade opwerpen voor deze wens van de Russen". De RF Doema heeft zijn verbintenis met de Slavische (Servische) volken en de Orthodoxe Kerk op de Balkan luidt kenbaar gemaakt m.n. de extremisten zijn van mening dat de Serven nu niet in de steek mogen worden gelaten. Wast Zhirinovski dan toch nog zijn schoenen in warm water in de nabije toekomst?

DE GOSOEDARSTVENNIKI

Zowel Sjaposjnikov als Gratsjov (minister van defensie van de RF) en Gromov (alle drie generaal en zeer belangrijke figuren in Rusland), behoren tot één van de invloedrijkste stromingen in de Russische politiek, namelijk die van de "gosoedarstvenniki". Deze zijn *voorstanders van het herstel van Rusland dat als een machtige staat het reusachtige Euraziatische gebied, waarop het Russische Keizerrijk en de Unie van Sovjet Socialistische Republieken zijn ontstaan, volkomen zal domineren*. Deze politiek is eveneens gestaafd op het Orthodoxe geloof de Russische historische waarden van het Slavische-volk en natuurlijk anti-semitisch. Men vindt hierin de nationaal-communisten, fascistten, romantische fantasten en min of meer liberaal ingestelde nationalistten. Hun opvattingen over de territoriale omvang en de rol van Rusland lopen nogal uiteen, maar ze hebben met elkaar gemeen dat ze het toch nog plotselinge uiteenvallen van de Sovjet-Unie als een uitermate tragische gebeurtenis beschouwen die alleen maar ellende heeft veroorzaakt. (Generaal kolonel Gromov, die in 1991 een actief tegenstander was van Jeltsin en dit

tegenwoordig nog onderstreept, is plaatsvervanger van de Minister van Defensie, 18-01-1995 ontslagen).

Zhirinovski heeft een verbond gesloten met de andere zijde van de oppositie de "Red", ex-communisten en agrariërs, waardoor ook de All-Army Officers Union toetreedt tot dit verbond.

Zhirinovski heeft al laten weten dat, indien hij de touwtjes in handen krijgt, ook leiders als Saddam Hoessein⁷ weer kunnen gaan winkelen bij de noodlijdende Russische wapenindustrie. De VN-resoluties die iedere wapenverkoop tegen Irak verbieden zullen op Zhirinovski geen indruk maken. Wapens zijn de enige Russische exportprodukten die aan de internationale kwaliteitseisen kunnen voldoen en die vooral goedkoop zijn. Bovendien zijn wapens een uitstekend middel om politieke invloed in andere landen⁸ te verwerven. Een nieuwe scheidingslijn tussen Oost en West kan oude vriendschappen weer nieuw leven inblazen.⁹

Als Zhirinovski president wordt, "zullen de officieren zich geen zorgen meer hoeven te maken over werk voor hun vrouwen of medische zorg", heeft hij toegezegd. Hij belooft hun gratis land, huisvesting, voedsel en krediet. De Russische militairen hebben hun waardering getoond, zie de verkiezingsuitslagen.

Hier wil ik u opmerkzaam maken op enkele andere figuren in het moderne Rusland:

Sergje Mavrodi, de directeur van het grootste Russische beleggingsfonds MMM ook wel vergeleken met Stalin. Daar waar Stalin in zijn propaganda de Sovjetarbeiders steeds meer liet presteren door arbeid, liet de MMM-er Mavrodi in zijn media-propaganda zijn Russische arbeiders steeds rijker worden via aankoop van MMM-aandelen. De waardepapieren bleken niets waard te zijn. Achteraf bleek zelfs dat het hele MMM-fonds niets meer was dan een veredelde kettingbrief en dat er geen roebel belegd werd. Het was te verwachten dat

de bevolking in opstand zou komen. Het tegenovergestelde gebeurde. De MMM-er Mavrodi werd door zijn beleggers juist uitgeroepen tot volksheld en gezien als slachtoffer van de Russische regering. Niet hij maar de Russische staat zou voor het MMM-bedrog verantwoordelijk zijn. Er zijn in de geschiedenis nogal wat vergelijkingen te maken tussen Stalin en Mavrodi. Stalin gebruikte zijn propaganda om de Sovjetarbeider in de (Stalin) kampen te laten logeren, eenmaal aanwezig werd men zich ervan bewust dat dit geen arbeidersparadijs was. Beide heren kleden zich in eenvoud terwijl m.n. Mavrodi een van de vijf rijkste mensen van Rusland is. Mavrodi wordt dan ook gezien als sterke concurrent van Zhirinovski. Er gaan geruchten dat Zhirinovski en zijn LDP enorme sommen geld heeft verloren bij MMM. Mogelijk is Mavrodi iedereen te slim af en kan dat in de toekomst ook zijn. Als hij zich kandidaat stelt voor het presidentschap kan hij een geduchte tegenstander zijn voor Zhirinovski en zijn LDP.

Aleksandr Ivanovistj Lebed, de sterke man in het nationalistische Congres van Russische Gemeenschappen, deze No Nonsense generaal is moedig, uitgesproken en charismatisch. Belangrijker nog, hij zegt onomwonden kernachtig wat vele miljoenen in Rusland denken. Geen wonder dat velen in hem de volgende president zien. De leider van een coup, die van Rusland een land kan maken zoals Zuid-Korea of Chili (bron JIR). "*De chaos in Rusland zal elke minuut dat president Jeltsin aan de macht is, erger worden, de controle van de staat is verloren gegaan. Rusland lijkt steeds meer een stuurloos schip. Er wacht ons een kolossale sociale explosie die overal, en niet alleen in Rusland, zal worden gehoord.*" (bron Bild feb '95)

De in 1950 in Novotsjerkassk geboren Lebed studeerde in 1985 af aan de militaire academie 'werd Held van de Sovjet-Unie' in Afghanistan. Hij maakte bliksemcarrière door op moeilijke posten als het roerige Tbilisi

(1989) en Baku (1990), waar hij de consequenties ondervond van militair ingrijpen in politieke processen, en ontwikkelde daartegen een forse weerstand. Hij was in 1991 plaatsvervangend commandant van de parachutisten tijdens de orthodox-communistische coup tegen Gorbatsjov. Hij is dan ook een van de weinige commandanten die openlijk weigerde de staatsgreep te steunen of er aan deel te nemen. Zijn weigering heeft ertoe bijgedragen dat de opstandige Alfa groep afzag van een bestorming/aanval op het witte Huis van Boris Jeltsin. Meer dan wie ook verwoord hij na de ineensstorting van de Sovjet-Unie de gevoelens van verbittering en verraad binnen het leger en de gevoelens van angst onder de Russische gemeenschap in de onafhankelijk geworden ex-Sovjet-republieken. De plannen van Jeltsin en Gratsjov om het enige RF leger (14e Leger is gelegerd in Transnistrië op de linkerover van de Dnjestr te Moldavië) buiten Rusland weg te halen is volgens Lebed een recept voor een nieuwe oorlog, vooral omdat het enorme wapenarsenaal in handen van separatisten zal vallen. Zijn credo: "Ik ben autoritair, omdat ik generaal ben die een zware en vreselijke taak heeft 'mensen naar hun dood sturen'. Maar ik heb altijd geprobeerd ervoor te zorgen dat ze levend uit de hel terugkeren".

Lebed maakt zich op voor de presidentsverkiezingen van 1996, waarbij de eerste te nemen horde is; de verkiezing van de Doema eind 1995. **Wat voor presidentskandidaat is hij?** (bron The Economist okt 1995). Ten eerste: angstaanjagend voor het Westen. Hij staat voor agressief nationalisme en een sterk leger. Zoals eerder vermeld maakte hij naam in diverse militaire-operaties. Hij beschuldigt president Jeltsin ervan te weinig voor de buiten de grenzen levende Russen te doen. Hij antwoordt op de vraag; wat te doen met de nieuwe onafhankelijke post-communistische landen? Snij de gas- en olietoevoer af en je zult zien hoe onafhankelijk ze zijn. De oostelijke uitbreiding van de NAVO zal de Derde Wereld Oor-

log tot gevolg hebben, zegt Lebed. De huidige hervormingen naar een markteconomie maken van het Moederland een vuilnisbelt van Koloniale krachten. En over democratie is hij heel duidelijk 'niet zolang ik leef'. Tijdens een in oktober 1995 gehouden opiniepeiling behaalt Lebed 14% van de uitgebrachte stemmen, ruim 7% meer als Jeltsin.

Aleksandr Korzjakov, deze generaal-majoor (ex KGB) stijgt begin januari 1995 met stip. Korzjakov kwam de afgelopen maanden dikwijls in opspraak. Eerst met een openlijke poging om zijn vrienden in de olie-industrie te helpen door in een brief aan premier Viktor Tsjernomirdin aan te dringen op exportrestricties op olie. Tevens is hij hoofd van de presidentiële lijfwacht, de PSB (Presidentskaya Sluzhba Bezopasnosti). Korzjakov is vanaf 1985 aan de zijde van de RF president te vinden, tijdens de coup in 1991 was hij degene die Jeltsins verdediging coördineerde. Begin februari 1995 komt het blad Izvestia een duister project op het spoor. Kozjarkov blijkt een geheime inlichtingendienst te hebben opgezet, met een staf van honderd man, die langzamerhand de bevoegdheden van de officiële informatiediensten in het Kremlin overneemt. Bijzonder verontrustend was het bericht dat dit centrum pleit voor de oprichting van een Nationale Garde met uitgebreide bevoegdheden. Deze garde (GUORF Glavnoe Upravlenie Okhrany RF) van het Main Directorate for the Protection of the Russian Federation zou rechtstreeks onder bevel van de president moeten staan en gedurende crises worden ingezet als "een instrument in de strijd voor politieke macht". Mogelijk is dit een voorbereiding op een hardnekkig gerucht dat Jeltsin volgend jaar 1996 de presidentsverkiezingen wil uitstellen met als mogelijke reden: "wegens de hachelijke situatie in het land geen verkiezingen". (zie overzicht media 20-03-96; Jeltsin heeft nu gegronde redenen om de verkiezingen te kunnen uitstellen tot in de maand juni). In een TV gesprek bevestigt

Gorbatsjov dit laatste.

Korzjakov is al sinds 1985 aan Jeltsin's zijde te vinden, als oud bodyguard van het 9e District van de KGB kwam hij bij Jeltsin. Ook tijdens de minder goede periode van Jeltsin (eind 1987) bleef hij bij zijn Jeltsin. Tegenwoordig bepaald hij samen met Iljushin wie en wat er toegang heeft tot de huidige RF president, Jeltsin. Korzjakov heeft zich tussen de grootste vijanden van Jeltsin geplaatst, Yoerie Loezjkov, burgemeester van Moskou en de bank- en mediamagnaat Vladimir Gusinskii. Korzjakov is een voorstander van uitsstel van de presidentsverkiezingen door het land in een Nationale Noodtoestand te brengen. Hij is zelfs bereid om daar zijn nieuwe RF Nationale Garde voor te gebruiken, inclusief een kozakken eenheid.

Van deze man wordt gezegd; "**A man with nowhere to go but down and nothing to use except force is always a man of whom to be wary**".

Joerie Loezjkov, (1936) de machtige burgemeester van Moskou. Loezjkov is gelieerd aan de bankier Vladimir Goesinsky, de directeur van de MOST groep (Black Tuesday roebel deal), die het onafhankelijke TV-station NTV en het liberale dagblad Segodnja financieel ondersteunt en er eveneens een privé leger op na houdt. In Moskou wordt de dienst uitgemaakt door Loezjkov, die ongestraft een eigen privatisering-programma heeft kunnen doorvoeren.

Begin juni 1995, in een TV interview bij de EO, geeft *Michael Gorbatsjov* voorm. president van de Sovjet-Unie aan dat hij zich mogelijk kiesbaar stelt als presidentskandidaat in juni 1996. Hij vermeldt echter dat ook hij bang is voor de extremistische krachten die er nu actief zijn in de RF. En dat de huidige onstabiele situatie alleen maar ter verantwoording komt van de huidige politieke leiders. Die naar zijn zeggen volledig fout zitten met hun democratiseringsproces. Dat er geruchten gaan dat er of gemanipuleerd gaat worden met de verkiezings-

uitkomsten van de Doema in december 1995 en de presidentsverkiezingen in juni 1996, of dat ze om reden van "Staats veiligheid" niet doorgaan. Hij voorziet dat hij mogelijk zijn kandidatuur eerder als gepland moet aanmelden.

Op 10 juni 1995 komen de Staatsdoema en Jeltsin dichter tot elkaar. Het belangrijke wetsontwerp dat de parlementsverkiezingen eind 1995 regelt, is goedgekeurd. Jeltsin liet zijn eis vallen dat 300 van de 450 Doemazetels gereserveerd moesten worden voor onafhankelijke kandidaten en dus niet voor partij gebonden personen. Dit zou het Kremlin meer invloed hebben gegeven op de bezetting. De Doema stelde de eis dat kandidaten die zich verkiesbaar stelden hun functie moesten neerleggen, dit standpunt werd opgegeven. Dit is een overwinning voor premier Tsjernomyrdin in wiens politieke beweging "Ons Huis is Rusland" verschillende ministers zijn vertegenwoordigd.

Zowel Korzjakov als Sergei Filatov, de RF president (Jeltsin) trouwste bondgenoten, geven aan de verkiezingen van 1996 te willen frustreren; **Afzeggen** op grond van "national emergency" en uitstellen voor een onbepaalde periode.

Op partijdige wijze indelen door het ontwerpen van een nieuwe kieswet. **Referendum** waarin gevraagd wordt om de president een nieuw mandaat te geven van vijf jaar.

Aanwijzing van een opvolger waarbij Jeltsin zijn successor (bv. Tsjernomyrdin) aanwijst.

Valsspel m.n. Korsjakov heeft een 'black book' om de nodige kandidaten te compromitteren.

Net als Zhirinovski zijn ook bovengenoemde personen figuren waar rekening meegehouden dient te worden, zij maken gebruik van de wil van het Russische volk wat op zoek is naar een uitweg uit de huidige ellende. Die volgens het "volk" door krachten uit het Duivelse-Westen worden geleid.

SAMENVATTING

We hadden verwacht dat Centraal- en Oost-Europa zich langs de volgende weg van zijn communistische last zou bevrijden: eerst economische veranderingen, vervolgens politieke hervormingen en tenslotte onafhankelijkheid. Het ging andersom. De economische malaise en de gevolgen van de noodzakelijk geachte economische hervormingen blijken een enorme belasting voor de post-communistische democratieën in wording en één van de belangrijkste drijfveren achter het (politiek) nationalisme. De aard van de economische problemen is uniek, hun betekenis voor het post-communistisch nationalisme is dat niet. Bij vrijwel alle vormen van nationalisme spelen economische frustraties een rol. Dit is een beïnvloedbare factor. Economische hulp is één van de weinige concrete mogelijkheden voor het Westen om het politiek nationalisme in Centraal- en Oost-Europa te bestrijden.

Dat Zhirinovski als NAR wordt aangeduid in de westerse pers en politiek, is niet vreemd. Hij tart alle standaard procedures binnen de politiek en in omgangsvormen. Doch, dat hij in zijn extreme denkprocessen niet alleen staat, moge duidelijk zijn geworden. Dat deze processen niet alleen in het brein van Zhirinovski maar tevens in de gedachten van miljoenen Russen bestaat en al honderden jaren in beweging is, is eveneens aangetoond.

Toen op 16 april 1991, de huidige president van de RF, een bezoek bracht aan Straatsburg, het hoofdkwartier van het Europese Parlement, werd hij op een verbazingwekkend beledigende manier behandeld. In wat een welkomstwoord moest zijn, beschuldigde Jean-Pierre Cot, een Franse socialist, de huidige president van de RF van "onverantwoordelijkheid wegens oppositie tegen Gorbatsjov. Maar ook dat hij een "demagogische persoon" was die zichzelf met een paar sociaal-democraten, liberalen en vooral rechts-extremisten omringt.

Aan het eind van zijn betoog suggereerde hij: "Wij zijn hier in een democratisch gekozen parlement, als u niet naar mij wilt luisteren, kunt u vertrekken".

Maar toen in juni 1991 de pasgekozen President van de RF naar de Verenigde Staten reisde, beledigde niemand hem meer.

Met het uiteenschieten van het parlement in oktober 1993 ("Jeltsin putsch tegen de democratie") baande Jeltsin, Zhirinovski's weg. Hij doorbrak het taboe op het gebruik van geweld, demoraliseerde de hervormingsgezinden en versterkte de geleerden van nationalist en communisten. Hij rekende af met zijn tegenstander, parlementsvoorzitter Chasboelatov, en kreeg er Zhirinovski voor terug.

In Jeltsins strijd tegen de leiding van Tsjetsjenië, Doedajev eind 1994, wordt er gesproken over misleidende krachten anders dan de president die de leiding zouden hebben. Vragen als door wie en waar worden beslissingen genomen zijn al gedurende twee maanden te horen, 75% van de RF bevolking is tegen deze (binnenlandse) operatie van het RF leger. Zijn dit tekenen van een nieuwe politieke machts crisis in de RF?

Volgens zeggen is Zhirinovski een creatuur van het militair-industriële complex en de bankwereld van Rusland, die hem voor hun karretje hebben gespannen om hem, zodra dat uitkomt, opzij te schuiven. Maar of hun dat ook lukt, daar wordt aan getwijfeld.

"Moet Zhirinovski het land destabiliseren om daarna plaats te maken voor de figuren achter hem, die verzeleken met hem veel acceptabeler zijn voor het Westen"?

Of wachten deze figuren te vergeefs: ze effenen zijn weg naar het presidentschap en verliezen dan hun invloed?

Minder spectaculair, al ontbreken de harde bewijzen, is de theorie dat Zhirinovski indertijd in opdracht van

de communistische partijtop door de KGB als schijnoppositie naar voren geschoven, om de echte oppositie de wind uit de zeilen te nemen.

Bij de verkiezingen in juni 1991 behaalde Zhirinovski 8 procent. In december 1993 verbaasde Zhirinovski met zijn LDP de wereld door naar een mogelijke overwinning af te stormen. Ruim 24 procent van de stemmers koos deze partijvoorzitter. Er wordt de roep voor vervroegde verkiezingen binnen de oppositie partijen van de RF gehoord.

In een artikel van de VK van 30-11-1995 staat dat "de hoogtijdagen van Adolfovitsj Zhirinovski voorbij zijn, i.v.m. de toegenomen rechtse concurrentie! Enkele van de eerder in dit stuk genoemde personen hebben de boodschap van deze Nar aan het volk begrepen. Volgens Alexander Yanov, een voormalige Sovjet-dissident die in de Verenigde Staten naam maakte als specialist op het gebied van Russisch rechts, vindt het echter te vroeg om Zhirinovski af te schrijven. Hij wijst erop dat de LDPR samen met de communistische partij de enige is die onderafdelingen heeft in alle regio's van Rusland. "Het is een misvatting Zhirinovski als een clown te zien, Zhirinovski is een uiterst geraffineerd politicus", zegt Yanov, die in 1977 al waarschuwde voor de opkomst van rechts. Hij weet hoe hij met mensen moet praten en voelt feilloos aan wat er onder de mensen leeft. Je moet zijn politieke overlevingsinstinct niet onderschatten.

"Zelfs als Zhirinovski van het politieke toneel zou verdwijnen, blijft de rol van 'Hitler' over". Gaarne verwijs ik hier naar een artikel van Vrij Nederland van 2 december 1995 waarin opgenomen een artikel genaamd "Scenario voor een Tweede Koude Oorlog". Het stuk is geschreven door Anton Soerikov, voor "de volgende regering".

In het kort komt de inhoud op het volgende neer; *geen expansie van de NAVO naar het Oosten, innemen van de Baltische Staten, bombarderen van de Kaukassus m.n. de westerse bedrijven rond de Kaspische Zee en het*

plaatsen van kernraketten aan de grens met Polen en Noorwegen. Geen inmenging en bemoeienis van de NAVO met het GOS.

Eind 1995 en in juni 1996 zijn er in Rusland nieuwe parlements- en presidentsverkiezingen. Dan moet, stel dat ze doorgaan en eerlijk verlopen, blijken hoe groot het gevaar Zhirinovski en de zijnen daadwerkelijk is.¹⁰

Tijdens een in het voorjaar van 1995 gehouden opiniepeiling geeft maar 12% aan, vertrouwen te hebben in de Democratie. En wordt er van Boris Jeltsin gezegd dat "Hij niet alleen de Sovjet-Unie om zeep heeft geholpen maar ook de post-Sovjet democratie.

De "wet van de slinger" deed eerder de balans naar links doorslaan. Dezelfde "wet" houdt in dat we over enige tijd een ommezwaai, naar extreem rechts of terug naar af, kunnen verwachten.

IS ZIJN DROOM VOORBIJ?

"Ik droomde indertijd over het fameuze vredesdividend, over de afbouw van defensiebegrotingen. Dat geld zouden we besteden aan de Derde wereld".

Willy Claes, voorm. SG van de NAVO.

² Volkskrant d.d. 05-05-94: "de tegenwaarde voor 1000 Roebel is FL 1,-, echter op 11 oktober bedraagt de koers 3926 roebel voor US \$ 1,-".

³ Zhirinovski vindt de Grondwet uitstekend. Als hij aan de macht komt, kan hij, zonder één letter aan de constitutie te wijzigen, zijn droom verwezenlijken: "één totalitair bestuurd Rusland" (AD 10-12-94). In de jaren die volgen zullen meerdere presidenten van de voorm. Sovjetrepublieken hem volgen. In het voorjaar van 1995 stuurde de president van Kazachstan Nazerbajev zijn parlement naar huis en verlengde zijn mandaat met 5 jaar. De Wit-Russische president Loeksjenko won een uitputtende machtsstrijd met zijn parlement. In juni 1995 wint de Oekraïense president Koetsma de strijd met zijn parlement. Volgens

het akkoord wordt de uitvoerende macht van de president versterkt en krijgt hij ook meer greep op de benoeming van ministers (VK 08-06-95).

⁴ De VR van de RF bestaat uit stemmende leden: de president, vice-president, secretaris van de VR, premier, plv. voorzitter van de Opperste Sovjet, en overige niet stemmende leden.

⁵ zie bijlage generaal Korzjakov

⁶ Vijf mogelijke spanningsgebieden tussen de RF en Turkije:

a: de "Near Abroad" policy van de RF, en de vermeende invloed van Turkije in de voormalige Sovjet-republieken zoals; Azerbeidzjan en Centraal Azië. Op 20-10-1994 sluit Turkije met de Turks-talige landen, Azerbeidzjan, Kazachstan, Kirgizië, Turkmenistan en Oezbekistan een samenwerkingsverdrag m.b.t. politieke, culturele en economische samenwerking. *Tijdens de (C)OVSE conferentie te Budapest deelt US president Clinton tot ieders verrassing mede dat hij de RF toestaat om 50% van de vredessoldaten voor het Nagorno-Karabach probleem te laten leveren. Zowel Turkije als Azerbeidzjan zijn fel tegenstander van dit voorstel, beide vrezen een permanente stationering van Rf troepen langs de Azerbeidzjanse grens.*

b: verschil van opvatting m.b.t. de gevechten tussen Azerbeidzjan en Armenië en de vermeende betrokkenheid bij deze gevechten van Turkije.

c: verschil van opvatting over de problemen op de Balkan, mn. de oorlog in Bosnië-Herzegowina.

d: verschil van mening over de route van de olie-export/pijpleidingen uit de regio. *US bedrijven maken deel uit van het consortium dat in sept 1993, onder leiding van Britisch-Petroleum, een olie overeenkomst tekende met Azerbeidzjan ter waarde van 19 miljard gulden. De grootste transactie in z'n soort in de voorm. Sovjet-Unie. De Azerbeidzjanen zeiden dat "We (het westerse consortium) de olie zouden krijgen als we zouden helpen de oorlog te beëindigen".*

e: het opkomend Nationalisme in de RF en de zogenoemde Zhirinovski factor.

in het weekend van 8 en 9 oktober 1994 meldt de US minister van Defensie Perry een opmars van tenminste twee Garde divisies, totale sterkte ongeveer 80.000 man, van Irak op weg naar de grens met Koeweit, op 12 mijl voor de grens (DMZ) houden ze halt. Na overleg met de Min. v. Buza RF Kozyrev trekt Saddam zijn troepen terug tot 200 km vanaf de grens met Koeweit en graven zich in, in de omgeving van Nasiriyah. De huidige totaal sterkte van Irak bedraagt 382.000 man waarvan 120.000 Gardisten, die beschikken over 3200

tanks en 310 gevechtsvliegtuigen van m.n. Russische makelij. De RF Min. v. Buza. Kozyrev speelt een belangrijke bemiddelende rol bij het pogen te komen tot een oplossing van dit conflict.

⁸ Als Moskou, o.l.v. Zhirinovski?, terugkeert naar de oude confrontatiepolitiek met het Westen zal het land bondgenoten genoeg kunnen vinden. Zoals: Klein Joegoslavië en Bosnisch-Servië bezocht door Zhirinovski in februari 1994, Irak met Saddam Hoessein bezocht door Zhirinovski eind 1993, Noord-Korea

begin oktober 1994 etc.

⁹ De RF plv Min. v. Buza. Possuwjaluk zegt in juni 1995 te Moskou dat "Rusland met ongeduld wacht op het opheffen van het handelsembargo tegen IRAK".

¹⁰ In hoofdstuk 4: onder de paragraaf Gosoedarstvenniki, is al gesproken over het verbond wat de "Red", de ex-communisten zijn aangegaan met de LDP. In december 1995 tijdens de Doema-verkiezingen winnen de 'Roden' en de 'Rechtsen' met overweldigende meerderheid de verkiezingen. Zie ook Media oktober 1994.

COMMUNISME, PERESROJKA, DEMOCRATIE,....

Tlnt J. Schouten

Voor de totstandkoming van dit artikel is gebruik gemaakt van de volgende periodieken en naslagwerken: NRC Handelsblad, De Volkskrant, Algemeen Dagblad, De Telegraaf, Elsevier, The Times, The Herald Tribune, The Economist, Le Monde, Frankfurter Allgemeine, Neza-visimaja, Pravda, Moskovskije Novosti, Rusi International Security Review, Jane's Intelligence Review.

Voorwoord

In de strijd rond het Russische presidentschap lijkt president Boris Jeltsin steeds meer de wind uit de zeilen te nemen van zijn (door de media betitelde) rivaal Genaddy Zjoeganov. Jeltsin heeft de raad van zijn politiekadviseurs opgevolgd en begeeft zich regelmatig onder de 'Narod', het Russische volk. Vorige week vrijdag, 31 mei heeft hij in Perm, gelegen in de Oeral, zijn verkiezingsprogramma aan het Russische volk bekend gemaakt. Jeltsin verklaarde dat het belangrijkste deel van zijn verkiezingsprogramma een normaal leven is voor ieder individu, voor ieder gezin, voor de samenleving en voor de staat. Opmerkelijk is dat hij hieraan toevoegde: "Zonder revolutie, chaos en staatsgrepen. Gewoon een normaal leven."

Jeltsin gaf tevens toe fouten te hebben gemaakt, waaronder de oorlog in Tsjetsjenië, maar voegde er aan toe beter dan wie ook te weten hoe fouten te kunnen corrigeren.

Of Jeltsin op 16 juni de kans zal krijgen om het volk te laten zien van zijn fouten te hebben geleerd en zijn beloften waar te maken, blijft echter nog de vraag.

JELTSIN EN TSJETSJENIË

Het nu al ruim 18 maanden durende conflict in de opstandige Kaukasus-republiek is nog steeds één van de voornaamste hindernissen in Jeltsin's weg naar een verlenging van zijn ambtstermijn. Hoewel een staakt-het-vuren sinds 1 juni jl. van kracht is en inmiddels een aanvang is gemaakt met de vredesbesprekingen tussen de Russische presi-

dent en de Tsjetsjeense rebellenleider Zelimchan Jandarbijev is het niet vreemd een mogelijke oplossing voor het conflict voorlopig nog met enige scepcis te bekijken. In de ruim 18 maanden dat het conflict nu al voortduurt heeft Jeltsin al meerdere malen verklaard het conflict tot een einde te brengen, echter steeds weer zonder enig resultaat.

Of beide leiders voldoende grip hebben op hun militaire apparaat en of het staakt-het-vuren dit maal van kracht blijft, blijft voorlopig nog onzeker. Zeker is in ieder geval wel dat

Alexander Zemlianichenko/The Associated Press
BORIS BOOGIES — President Boris N. Yeltsin of Russia dancing at a campaign rock concert in Ufa. The theme of the event was "Vote or lose."

International Herald Tribune, 31 mei 1996

een concrete oplossing voor het conflict voorlopig nog niet zal worden bereikt, gezien het feit dat beide partijen zich nog niet bereid hebben verklaard concessies te doen v.w.b. de oorzaak van het conflict: **volledige onafhankelijkheid**. Tsjetsjenië wil volledige onafhankelijkheid, Jeltsin daarentegen heeft altijd verklaard met **volledige onafhankelijkheid** nooit in te stemmen.

NAVO-UITBREIDING: KOUDE OORLOG OF KOUDE VREDE?

Sinds het uiteenvallen van de Sovjet-Unie en direct daaruitvolgend het afnemen van de relatieve dreiging vanuit het Oosten, wordt er hard gewerkt aan de politieke, economische en strategische wederzijdse belangen. In april van dit jaar heeft een ontmoeting van de Rusland met de G7-landen in Moskou plaatsgevonden, waarbij voornamelijk werd gesproken over de economische betrekkingen en de nucleaire veiligheid.

Een omstreden onderwerp dat derhalve niet werd overbrugd was de zogenaamde 'Oosterweiterung'.

Hoewel president Jeltsin aanvankelijk geen bezwaar leek te hebben tegen een uitbreiding van de NAVO, maakt Rusland nu wel degelijk bezwaar tegen een uitbreiding naar het Oosten. Tijdens de OVSE-top in Boedapest in 1995 heeft president Jeltsin gezegd dat een uitbreiding van de NAVO naar het Oosten, Ruslands relatie met het Westen zal veranderen in een 'Koude vrede'.

De Russische minister van defensie, Pavel Gratsjov, heeft gezegd een Russisch-Witruisisch militair pact te sluiten wanneer de NAVO uitbreidt. Op 12 april 1995 heeft de Russische generaal Aleksandr Lebed, voormalig C-14 lgr in Moldavië en presidentskandidaat voor de presidentsverkiezingen in juni, verklaard dat toetreding van Polen en Tsjechië tot de NAVO het begin zou betekenen van een derde wereldoorlog.

Ook militaire analisten waarschuwen voor de verregaande gevolgen van een NAVO-uitbreiding, in het bijzonder voor het wapenbeheersingsprogramma: Rusland zou het START II-verdrag en het CFE-verdrag kunnen opgeven.

Uitbreiding van de NAVO zou kunnen leiden tot het versterken van de anti-Westerse gedachte in Rusland, met als gevolg het verzwakken van

Het nieuwe militaire theater zal in geval van een NAVO-uitbreiding vrijwel zeker Polen en Tsjechië omvatten. In het militaire district Leningrad zullen **NIEUWE** mechinfanterien en tankdivisies worden gevormd, die zich zullen concentreren op de grens met Estland en Liettouwen.

De reactie op een dergelijk optreden van de NAVO staat omschreven in de Nieuwe RF militaire doctrine: **EEN MILITAIRE REACTIE**.

het pro-Westerse beleid, het verzwakken van de opgebouwde relatie, tot het verlaten van het wapenbeheersingsprogramma.

Wanneer de NAVO troepen in Centraal Europa ontplooit, al dan niet met nucleair potentieel, zal Rusland hier dus vrijwel zeker op reageren met een onvermijdelijke opbouw van militaire middelen en operaties in het gebied van optreden, het aanscherpen van de militaire verhoudingen tussen de landen van het Gemenebest van Onafhankelijke Staten (GOS) en het verbreken van een aantal Russisch-Westerse verdragen m.b.t. tot vermindering van het conventioneel en nucleair wapenpotentieel.

Het is dan ook opmerkelijk dat tijdens de NAVO-top van 4 juni in Berlijn de Russische minister van buitenlandse zaken Primakov opvallend mild heeft gereageerd op een uitbreiding van de NAVO. Primakov verklaarde geen bezwaar te hebben tegen een Pools, Hongaars en Tsjechisch lidmaatschap, maar wees militaire aanwezigheid in de landen resoluut af. Primakov verklaarde verder blij te zijn dat de NAVO juist de dialoog met Rusland is aangegaan en stelde voor vaker met elkaar te vergaderen. Primakov zou tevens hebben voorgesteld te willen onderhandelen over een tactisch anti-raketsysteem.

Het is opvallend dat Rusland tot voor

het overleg geen animo heeft getoond om de dialoog met de NAVO uit te breiden. Nu lijkt Rusland haar koers te wijzigen en geen bezwaar te maken tegen een NAVO uitbreiding. Waarom deze koerswijziging?

YAMANTAU

Ruim een maand geleden werd bekend dat Rusland bezig is met de bouw van een groot militair complex in het zuidelijk Oeralgebergte. Het militair complex bevindt zich in de hoogste top in het zuidelijk gedeelte, de 'Gora Yamantau'.

De berg Yamantau is 1638m hoog en bevindt zich N van de stad Beloretsk. N-O van de berg bevindt zich de stad Chelyabinsk.

Met het project is begonnen in de Brezjnev-periode, toen het communisme nog in volle glorie was. Opvallend is dat zelfs na de val van het communisme en van de Sovjet-Unie het project nog in volle gang is. Dit wil dus zeggen dat het project drie generaties leiders, Communisme, Glasnost en Democratie, heeft overleefd.

Het project heeft een eigen spoorweg, snelweg en er werken zo'n 10.000 arbeiders aan. Deze 10.000 arbeiders worden in het complex gehuisvest.

Het Russische ministerie van defensie weigert ook maar iets los te laten over het project.

In Chelyabinsk bevinden zich twee nucleaire krachtcentrales: Chelyabinsk-70 en Chelyabinsk-65. In Chelyabinsk wordt plutonium gewonnen en in het verleden is er nucleair materiaal gestolen.

In Chelyabinsk bevindt zich tevens de 'Mayak Produktivnaja Organisationsija'. Mayak produceerde in het verleden plutonium en tritium voor het nucleaire wapenprogramma van de Sovjet-Unie. Mayak heeft de capaciteit ra-

dio-isotopen te produceren t.b.v. de wapenexport en is tevens de grootste investeerder in een potentiële nieuwe onderneming die zich richt op commerciële communicatietechnieken. Mayak wordt beheerd door de Staat.

ZHIRINOVSKI

Vladimir Zhirinovski heeft op 24 mei een ontmoeting gehad met enkele vooraanstaande vertegenwoordigers van de Russische zakenwereld. Deze vertegenwoordigers waren de auteurs van de oproep de presidentsverkiezingen op 16 juni a.s. uit te stellen vanwege hieruitvolgende dreigende onrusten en de mogelijkheid tot het uitbreken van een burgeroorlog.

Na het gesprek dat plaatsvond achter de gesloten deuren van de LDPR-fractie in de Staatsdoema, heeft één van de deelnemers, de plaatsvervangend directeur van de financieel-industriële groep ROSPROM (Leonid Nevzlin) bekendgemaakt dat Zhirinovski een reeks erg pragmatische en constructieve varianten op het compromis van het land heeft voorgesteld. Nevzlin benadrukte dat de

zakenwereld erg verontrust is door het ontbreken van concrete stappen van de zijde van de KPRF om een compromis te bereiken.

Volgens Nevzlin heeft Zjoeganov zijn bereidheid tot overleg schriftelijk aan de 13 vertegenwoordigers bekendgemaakt, maar worden zijn woorden voorlopig nog niet door daden bijgestaan.

SLOTONCLUSIE

President Jeltsin heeft het volk de laatste jaren meerdere malen beloofd: "Een normaal leven, voor ieder individu, voor ieder gezin, voor de samenleving, voor de staat, zonder revolutie, chaos en staatsgrepen."

De geschiedenis heeft echter anders uitgewezen.

Moeten we ons niet afvragen of er gezien de onstabiele situatie in de Russische Federatie mogelijk een klimaat is geschapen voor een revolutie of staatsgreep?

Zou zich een situatie kunnen voordoen die vergelijkbaar is met de bestorming van het Russische Witte Huis zoals we die zagen in '93?

Gemadjij Sjoganow, der Präsidentschaftskandidat der russischen Kommunisten, spricht im südrussischen Krasnodar zu Anhängern, die ein Portrait von ihm mit sich führen. Nach einer am Donnerstag veröffentlichten Umfrage wollten in der zu erwartenden Stichwahl 37 Prozent der Wähler ihm ihre Stimme geben, 30 Prozent dagegen dem amtierenden Präsidenten Jeltsin. Foto Reuters

Frankfurter Allgemeine Zeitung, 31 mei 1996